

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัย เรื่อง ปัญหาการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามความคิดเห็นของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กาฬสินธุ์ เขต 2 ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและได้กำหนดหัวข้อในการนำเสนอ ดังนี้

1. การบริหารสถานศึกษา
  - 1.1 ความหมายการบริหารสถานศึกษา
  - 1.2 ขอบข่ายการบริหารงานในสถานศึกษา
  - 1.3 หลักและทฤษฎีการบริหาร
2. การบริหารงานวิชาการ
  - 2.1 ความหมายการบริหารงานวิชาการ
  - 2.2 ความสำคัญของการบริหารงานวิชาการ
  - 2.3 หลักและกระบวนการบริหารงานวิชาการ
  - 2.4 ขอบข่ายและภารกิจด้านการบริหารงานวิชาการ
3. คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
4. บริบทสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กาฬสินธุ์ เขต 2
5. วิธีวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methodology)
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
  - 6.1 งานวิจัยในประเทศ
  - 6.2 งานวิจัยต่างประเทศ

การบริหารสถานศึกษา

1. ความหมายการบริหารสถานศึกษา

การบริหารสถานศึกษาเป็นงานที่ผู้บริหารสถานศึกษาได้จัดระบบและแนวทางการปฏิบัติในการจัดการศึกษา เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ มีนักวิชาการได้ให้ความหมายไว้หลายท่าน ขอยกตัวอย่างบางท่านดังนี้

กิติมา ปรีดีคิดล (2540 : 10) กล่าวว่าการบริหารสถานศึกษา หมายถึง ความพยายามที่จะดำเนินงานที่เกี่ยวกับเรื่องของการศึกษา ได้แก่ หลักสูตร ครู นักเรียน วัสดุ อุปกรณ์ ตำราเรียน และอาคารสถานที่ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

ชาติรี อัครเจษฎากร (2542 : 15) สรุปว่า การบริหารสถานศึกษา เป็นการบริหารงานในขอบเขตของหน่วยงานหนึ่ง ๆ ที่คณะบุคลากรร่วมมือกันดำเนินการในการจัดการศึกษาโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้บริการทางการศึกษาแก่สมาชิก ซึ่งจะส่งผลให้ผู้รับบริการได้พัฒนาในด้านต่าง ๆ อันจะนำสู่การเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมต่อไป

สมเดช สีแสง (2543 : 364) กล่าวว่า การบริหารสถานศึกษาเป็นภาระงานของผู้บริหารโรงเรียนและบุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย เพื่อช่วยให้โรงเรียนสามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และส่งผลต่อคุณภาพของนักเรียนในที่สุด

เกรก (Gregg. 1997 : 32) ได้ให้ความหมายของการบริหารสถานศึกษาไว้ว่าเป็นการปฏิบัติงานและเป็นหน้าที่ที่ต้องกระทำเพื่ออำนวยความสะดวกต่าง ๆ ไว้กับงานสอนนักเรียนที่เข้ามารับการศึกษานในสถานศึกษา

กู๊ด (Good. 1933 : 14) ได้กล่าวว่า การบริหารสถานศึกษาเป็นการวินิจฉัยสั่งการควบคุม และการจัดการในเรื่องที่เกี่ยวกับงานหรือกิจการของสถานศึกษา ทั้งการบริหารธุรกิจของสถานศึกษา โดยมุ่งให้บรรลุผลตามจุดมุ่งหมายของการศึกษาที่ตั้งไว้ ภาระหน้าที่ดังกล่าวจะเกี่ยวข้องกับครู นักเรียน บุคลากรอื่น ๆ ในสถานศึกษา โปรแกรมการเรียนการสอน กิจกรรมหลักสูตร วิธีการสอน วัสดุอุปกรณ์ และการแนะแนว

แฮร์ริส (Harris. 1989 : 19) ได้ให้ความหมายการบริหารสถานศึกษาว่าเป็นกระบวนการในการสร้างบูรณาการแห่งความสามารถของบุคคล และการนำประโยชน์จากวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ มาใช้อย่างเหมาะสม เพื่อช่วยให้มีการพัฒนาคุณภาพของมนุษย์อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งมีไว้เพียงแต่จุดมุ่งพัฒนาอนุชนของชาติเท่านั้น แต่ยังมีมุ่งให้การพัฒนาบุคลากรต่าง ๆ ของสถานศึกษาอีกด้วย

จากความหมายของการบริหารสถานศึกษาที่กล่าวมา สรุปได้ว่าการบริหารสถานศึกษา หมายถึง กระบวนการที่ใช้ศาสตร์และศิลป์ในการจัดการศึกษาของกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เจริญเติบโตทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาและผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายพยายามจัดขึ้น เพื่อเป็นการให้ความรู้ และเสริมประสบการณ์ต่าง ๆ ให้แก่ นักเรียนและสมาชิกของสังคม ให้มีการพัฒนาการด้านสติปัญญาที่สูงขึ้น

2. ขอบข่ายการบริหารงานในสถานศึกษา

สำนักงานการศึกษาคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้กำหนดขอบข่ายการบริหารสถานศึกษาในสังกัด ตามกฎกระทรวงว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจและการจัดการศึกษา พ.ศ. 2550 โดยแบ่งออกเป็น 4 ด้าน คือ ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารงานทั่วไป มีรายละเอียด ดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2550 : 28 -121)

2.1 ด้านการบริหารงานวิชาการ

2.1.1 หลักการและแนวคิด

- 1) ยึดหลักให้สถานศึกษาจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้เป็นไปตามกรอบหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน และสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชนและสังคมอย่างแท้จริง โดยมีครู ผู้บริหาร ผู้ปกครอง และชุมชนมีส่วนร่วม
- 2) มุ่งส่งเสริมสถานศึกษาให้จัดกระบวนการเรียนรู้ โดยถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด
- 3) มุ่งส่งเสริมให้ชุมชนและสังคมมีส่วนร่วมในการกำหนดหลักสูตรกระบวนการเรียนรู้ รวมทั้งเป็นเครือข่ายและแหล่งการเรียนรู้
- 4) มุ่งจัดการศึกษาให้มีคุณภาพและให้มีมาตรฐาน โดยจัดให้มีดัชนีชี้วัดคุณภาพการจัดหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ และสามารถตรวจสอบคุณภาพการจัดการศึกษาได้ทุกช่วงชั้นทั้งระดับเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา
- 5) มุ่งส่งเสริมให้มีการร่วมมือเป็นเครือข่าย เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและคุณภาพในการจัดและพัฒนาคุณภาพการศึกษา

2.1.2 ขอบข่ายและภารกิจงานวิชาการ

- 1) การพัฒนาหรือการดำเนินการเกี่ยวกับการให้ความเห็นการพัฒนาสาระหลักสูตรท้องถิ่น
- 2) การวางแผนงานด้านวิชาการ
- 3) การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา
- 4) การพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา
- 5) การพัฒนากระบวนการเรียนรู้
- 6) การวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน
- 7) การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา
- 8) การพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้

9) การนิเทศการศึกษา

10) การแนะแนว

11) การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา

12) การส่งเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งทางวิชาการ

13) การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษา

และองค์กรอื่น

14) การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคลครอบครัวองค์กร

หน่วยงานสถานประกอบการและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา

15) การจัดทำระเบียบและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานด้านวิชาการของสถานศึกษา

16) การคัดเลือกหนังสือ แบบเรียนเพื่อใช้ในสถานศึกษา

17) การพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

จากการศึกษาการบริหารวิชาการทั้งหมด 17 ภารกิจงาน มีวัตถุประสงค์เพื่อให้สถานศึกษาบริหารงานด้านวิชาการได้โดยอิสระ คล่องตัว รวดเร็ว และสอดคล้องกับความต้องการของนักเรียน สถานศึกษา ชุมชนและท้องถิ่น มีมาตรฐานและมีคุณภาพ สอดคล้องกับระบบประกันคุณภาพการศึกษาและการประเมินคุณภาพภายในเพื่อพัฒนาตนเอง การรับการประเมินจากหน่วยงานภายนอกพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ ตลอดจนจัดปัจจัยเกื้อหนุนการพัฒนาการเรียนรู้และประสานความร่วมมือกับบุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงานและสถาบันอื่น ๆ ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา

2.2 การบริหารงบประมาณ

2.2.1 หลักการและแนวคิด

1) ยึดหลักความเท่าเทียมกันและความเสมอภาคทางโอกาสทางการศึกษาของผู้เรียนในการจัดสรรงบประมาณเพื่อจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2) มุ่งพัฒนาขีดความสามารถในการบริหารจัดการงบประมาณตามมาตรฐานการจัดการทางการเงินทั้ง 7 ด้าน เพื่อรองรับการบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงานดังนี้

2.1) การวางแผนงบประมาณ

2.2) การคำนวณต้นทุนผลผลิต

2.3) การจัดระบบการจัดหาพัสดุ

2.4) การบริหารทางการเงินและการควบคุมงบประมาณ

2.5) การรายงานทางการเงินและผลการดำเนินงาน

2.6) การบริหารสินทรัพย์

2.7) การตรวจสอบภายใน

3) ยึดหลักการกระจายอำนาจในการบริหารจัดการงบประมาณโดยจัดสรรงบประมาณให้เป็นลักษณะของวงเงินรวมแก่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาซึ่งอยู่ในระยะของการพัฒนา

4) มุ่งเน้นการเสริมสร้างประสิทธิภาพและประสิทธิผลของระบบการจัดงบประมาณของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาให้มีความเป็นอิสระในการตัดสินใจมีความคล่องตัว ควบคู่กับความโปร่งใส และความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้จากผลสำเร็จของงานและทรัพยากรที่ใช้

2.2.2 ขอบข่ายและภารกิจงานด้านงบประมาณ

1) การจัดทำแผนงบประมาณและคำขอตั้งงบประมาณเพื่อเสนอต่อปลัดกระทรวงศึกษาธิการหรือเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน แล้วแต่กรณี

2) การจัดทำแผนปฏิบัติการใช้จ่ายเงินตามที่ได้รับจัดสรรงบประมาณจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยตรง

3) การอนุมัติการใช้จ่ายงบประมาณที่ได้รับจัดสรร

4) การขอโอนและการขอเปลี่ยนแปลงงบประมาณ

5) การรายงานผลการเบิกจ่ายงบประมาณ

6) การตรวจสอบติดตามและรายงานการใช้งบประมาณ

7) การตรวจสอบติดตามและรายงานการใช้ผลผลิตจากงบประมาณ

8) การระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา

9) การปฏิบัติงานอื่นใดตามที่ได้รับมอบหมายเกี่ยวกับกองทุนเพื่อการศึกษา

10) การบริหารจัดการทรัพยากรเพื่อการศึกษา

11) การวางแผนพัสดุ

12) การกำหนดรูปแบบรายการหือคุณลักษณะเฉพาะของครุภัณฑ์หรือ

สิ่งก่อสร้างที่ใช้เงินงบประมาณเพื่อเสนอต่อปลัดกระทรวงศึกษาธิการหรือเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานแล้วแต่กรณี

13) การพัฒนาระบบข้อมูลและสารสนเทศเพื่อการจัดทำและจัดหาพัสดุ

14) การจัดหาพัสดุ

15) การควบคุมดูแล บำรุงรักษาและจำหน่ายพัสดุ

16) การจัดหาผลประโยชน์จากทรัพย์สิน

17) การเบิกเงินจากคลัง

- 18) การรับเงิน การเก็บรักษาเงิน และการจ่ายเงิน
- 19) การนำเงินส่งคลัง
- 20) การจัดทำบัญชีการเงิน
- 21) การจัดทำรายงานทางการเงินและงบการเงิน
- 22) การจัดทำหรือจัดหาแบบพิมพ์บัญชี ทะเบียน และรายงาน

จากการศึกษา การบริหารงบประมาณที่มีทั้งหมด 22 การปฏิบัติงาน มีวัตถุประสงค์เพื่อให้สถานศึกษาบริหารงานด้านงบประมาณ มีความเป็นอิสระ คล่องตัว โปร่งใส ตรวจสอบได้ให้ได้ผลผลิต ผลลัพธ์เป็นไปตามข้อตกลงการให้บริการและสามารถบริหารจัดการทรัพยากรที่ได้ อย่างเพียงพอและมีประสิทธิภาพ

2.3 ด้านการบริหารงานบุคคล

2.3.1 หลักการและแนวคิด

- 1) ยึดหลักความต้องการและการพัฒนาอย่างต่อเนื่องในการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษาตามนโยบาย กฎหมายและหลักเกณฑ์ที่กำหนด
- 2) ยึดหลักความเป็นอิสระในการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษาตามนโยบายกฎหมายและหลักเกณฑ์ที่กำหนด
- 3) ยึดหลักธรรมาภิบาล

2.3.2 ขอบข่ายและภารกิจงานด้านการบริหารงานบุคคล

- 1) การวางแผนอัตรากำลัง
- 2) การจัดสรรอัตรากำลังข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา
- 3) การสรรหาและบรรจุแต่งตั้ง
- 4) การเปลี่ยนตำแหน่งให้สูงขึ้น การย้ายข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา
- 5) การดำเนินการเกี่ยวกับการเลื่อนขั้นเงินเดือน
- 6) การลาทุกประเภท
- 7) การประเมินผลการปฏิบัติงาน
- 8) การดำเนินการทางวินัยและการลงโทษ
- 9) การสั่งพักราชการและการสั่งให้ออกจากราชการไว้ก่อน
- 10) การรายงานการดำเนินการทางวินัยและการลงโทษ
- 11) การอุทธรณ์และการร้องทุกข์
- 12) การออกจากราชการ

13) การจัดระบบและการจัดทำทะเบียนประวัติ

14) การจัดทำ บัญชีรายชื่อและให้ความเห็นเกี่ยวกับการเสนอขอพระราชทาน

เครื่องราชอิสริยาภรณ์

15) การส่งเสริมการประเมินวิทยฐานะข้าราชการครูและบุคลากรทาง

การศึกษา

16) การส่งเสริมและยกย่องเชิดชูเกียรติ

17) การส่งเสริมมาตรฐานวิชาชีพและจรรยาบรรณวิชาชีพ

18) การส่งเสริมวินัย คุณธรรมและจริยธรรมสำหรับข้าราชการครูและบุคลากร

ทางการศึกษา

19) การริเริ่มส่งเสริมการขอรับใบอนุญาต

20) การพัฒนาข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาการดำเนินการที่

เกี่ยวกับการบริหารงานบุคคล ให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น

จากการศึกษา การบริหารงานบุคคลที่มีทั้งหมด 20 ภารกิจงานมีวัตถุประสงค์ เพื่อให้การดำเนินงานด้านการบริหารงานบุคคลถูกต้อง รวดเร็ว ส่งเสริมบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถ และมีจิตสำนึกในการปฏิบัติภารกิจที่รับผิดชอบให้เกิดผลสำเร็จ ปฏิบัติงานเต็มตามศักยภาพโดยยึดมั่นในระเบียบวินัย จรรยาบรรณ และที่ปฏิบัติงานได้ตามมาตรฐานวิชาชีพได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติ มีความมั่นคงและความก้าวหน้าในวิชาชีพ ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของผู้เรียนเป็นสำคัญ

2.4 ด้านการบริหารทั่วไป

2.4.1 หลักการและแนวคิด

1) ยึดหลักให้สถานศึกษามีความเป็นอิสระในการบริหารและจัดการศึกษาด้วยตนเองให้มากที่สุด โดยสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามีหน้าที่กำกับ ดูแล ส่งเสริม สนับสนุน และประสานงานในเชิงนโยบายให้สถานศึกษาจัดการศึกษาให้เป็นไปตามนโยบายและมาตรฐานการศึกษาของชาติ

2) มุ่งส่งเสริมประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการบริหารและจัดการศึกษาของสถานศึกษา ตามหลักการบริหารที่มุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ของงานเป็นหลัก โดยเน้นความโปร่งใส ความรับผิดชอบต่อที่ตรวจสอบได้ตามกฎเกณฑ์ กติกา ตลอดจนการมีส่วนร่วมของบุคคล ชุมชน และองค์กรที่เกี่ยวข้อง

3) มุ่งพัฒนาองค์กรทั้งระดับเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา ให้เป็นองค์กรสมัยใหม่ โดยนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีมาใช้ที่เหมาะสมสามารถเชื่อมโยงติดต่อสื่อสารกันได้อย่างรวดเร็วด้วยระบบเครือข่ายและเทคโนโลยีที่ทันสมัย

4) การบริหารงานทั่วไปเป็นกระบวนการสำคัญที่ช่วยประสานส่งเสริมและสนับสนุนการบริหารงานอื่น ๆ บรรลุผลตามมาตรฐานคุณภาพและเป้าหมายที่กำหนดไว้โดยมีบทบาทหลักในการประสานงานส่งเสริม สนับสนุนและการอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ในการให้บริการการศึกษาทุกรูปแบบ ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยตามบทบาทของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา ตลอดจนการจัดและการให้บริการการศึกษาของบุคคล ชุมชน องค์กร หน่วยงาน และสถาบันสังคมอื่น

2.4.2 ขอบข่ายและภาระกิจงานด้านการบริหารทั่วไป

- 1) การพัฒนาระบบและเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศ
- 2) การประสานงานและพัฒนาเครือข่ายการศึกษา
- 3) การวางแผนการบริหารงานการศึกษา
- 4) งานวิจัยเพื่อพัฒนานโยบายและแผน
- 5) การจัดระบบการบริหารและพัฒนาองค์กร
- 6) การพัฒนามาตรฐานการปฏิบัติงาน
- 7) งานเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา
- 8) การดำเนินงานธุรการ
- 9) การดูแลอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม
- 10) การจัดทำสำมะโนผู้เรียน
- 11) การรับนักเรียน
- 12) การเสนอความเห็นเกี่ยวกับเรื่องการจัดตั้ง ยุบ รวมหรือเลิกสถานศึกษา
- 13) การประสานการจัดการศึกษาในระบบ นอกระบบและตามอัธยาศัย
- 14) การระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา
- 15) การทัศนศึกษา
- 16) งานกิจการนักเรียน
- 17) การประชาสัมพันธ์งานการศึกษา
- 18) การส่งเสริม สนับสนุนและประสานการจัดการศึกษาของบุคคล ชุมชน

องค์กรหน่วยงานและสถาบันสังคมอื่นที่จัดการศึกษา

19) งานประสานราชการกับส่วนภูมิภาคและส่วนท้องถิ่น การรายงานผล
การปฏิบัติงาน

20) การจัดระบบการควบคุมภายในหน่วยงาน

21) แนวทางการจัดกิจกรรมเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการลงโทษนักเรียน

จากการศึกษา การบริหารทั่วไปที่มีทั้งหมด 21 งานนั้น มีวัตถุประสงค์เพื่อให้
การปฏิบัติงานของสถานศึกษาเป็นไปด้วยความเรียบร้อย มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลและ
เพื่อประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารและผลงานของสถานศึกษาต่อสาธารณชน ซึ่งจะ
ก่อให้เกิด ความรู้ ความเข้าใจ เจตคติที่ดี เลื่อมใส ศรัทธาและให้การสนับสนุนต่อการจัด
การศึกษาของสถานศึกษา

จากขอบข่ายของงานบริหารสถานศึกษาทั้ง 4 ด้าน จะเห็นว่าการระดมสรรพกำลังทุกด้าน
เพื่อพัฒนาการศึกษา โดยใช้กระบวนการที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ ซึ่งมีเป้าหมายสุดท้ายที่
การพัฒนาคุณภาพนักเรียน และบุคลากร ให้มีลักษณะที่มองกว้าง คิดไกล ใฝ่ดี มีวินัยในตนเองมี
ความรู้ความสามารถและทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตอยู่ในครอบครัว ชุมชนและสังคม โลก
ยุคโลกาภิวัตน์ ได้อย่างสันติ

กล่าวโดยสรุป การบริหารสถานศึกษา จะต้องดำเนินการในส่วนที่เป็นงานวิชาการ
งานบุคคล งานงบประมาณ และงานบริหารทั่วไป ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับการใช้ทรัพยากร
การบริหารให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยเฉพาะทรัพยากรคน ซึ่งในสถานศึกษา ได้แก่ ครู อาจารย์
ผู้บริหารสถานศึกษา เป็นหลัก ซึ่งนับเป็นความจำเป็นในเบื้องต้นที่จะต้องมีการบริหารบุคคลที่
เหมาะสม เพื่อประสิทธิภาพของการจัดการเรียนการสอนต่อไป

3. หลักและทฤษฎีการบริหาร

การบริหารสถานศึกษา ผู้บริหารต้องเลือกใช้หลักการบริหารในเชิงศาสตร์และศิลป์
อย่างเหมาะสม เพื่อให้การบริหารงานบรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้อย่างมีประสิทธิภาพ ได้มี
นักการศึกษาหลายท่านได้ให้หลักและทฤษฎีการบริหารไว้ดังนี้

กูลิคและเออร์วิก (Gulick and Urwick) ได้เสนอหลักการบริหารที่เรียกว่า
"POSCORB" (นพพล บุญจิตราคุลย์. 2534 : 7 ; อ้างอิงมาจาก Luther Gulick and Luther
Urwick. 1937 : 119) ดังนี้

1. P = Planning หมายถึง การวางแผนหรือโครงการในการทำงานเพื่อที่จะให้
บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

2. O = Organizing หมายถึง การจัดโครงสร้างหรือรูปแบบการทำงานในองค์กร โดยการกำหนดอำนาจและหน้าที่ของตำแหน่งและบุคลากรในองค์กรให้ชัดเจน ตลอดจนวิธีการติดต่อสื่อสาร

3. S = Staffing หมายถึง การบริหารงานบุคคลในหน่วยงานงาน ตั้งแต่การสรรหา บรรจุ แต่งตั้ง พัฒนา การเลื่อนขั้น บำเหน็จความชอบและการให้ออกจากราชการ

4. D = Directing หมายถึง การสั่งการในการทำงานรวมถึงการติดตามและดูแลการปฏิบัติงานตามคำสั่ง

5. Co = Coordinating หมายถึง การประสานงานหรือการติดต่อสัมพันธ์กันในองค์กรเพื่อให้เกิดความเข้าใจในการทำงานป้องกันความขัดแย้งในองค์กร

6. R = Reporting หมายถึง การรายงานผลการทำงานให้ผู้เกี่ยวข้องได้รับทราบความก้าวหน้าในการทำงานเพื่อการตรวจสอบและแก้ไขให้การทำงานมีประสิทธิภาพสูงสุด

7. B = Budgeting หมายถึง การจัดทำงานประมาณการเงิน การวางแผนการทำโครงการใช้เงินงบประมาณ ตลอดจนการควบคุมการใช้จ่ายเงินอย่างรอบคอบและถูกต้องตามระเบียบกฎหมาย

ชาติรี อัครเจษฎากร (2542 : 15) สรุปว่า การบริหารสถานศึกษา เป็นการบริหารงานในขอบเขตของหน่วยงานหนึ่ง ๆ ที่คณะบุคคลร่วมมือกันดำเนินการในการจัดการศึกษา โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้การบริหารทางการศึกษาแก่สมาชิก ซึ่งจะส่งผลให้ผู้รับบริการได้พัฒนาในด้านต่าง ๆ อันจะนำไปสู่การเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมต่อไป

วีระพล บติรัฐ (2543 : 6) ได้เสนอวงจรการบริหารคุณภาพจากแนวคิดของ E.W. Deming ซึ่งเรียกว่า “วงจรมะมิง” (Deming Circle) ซึ่งประกอบด้วยขั้นตอน 4 ขั้นตอน คือ

1. การวางแผน (Plan) เป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญของวงจร เป็นขั้นตอนที่ต้องใช้เวลาเพราะจะช่วยให้ขั้นตอนไปดำเนินไปอย่างง่ายดาย เป็นการคาดการณ์สิ่งที่จะเกิดขึ้นล่วงหน้า การวางแผนเพื่อเป็นการปรับปรุงงาน การเรียน การทำกิจกรรมต่าง ๆ ให้ดีขึ้นอย่างต่อเนื่องหรือใช้ในการขจัดปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ

2. การปฏิบัติตามแผน (Do) คือ การทำตามแนวคิดหรือแผนที่วางไว้และก่อนลงมือปฏิบัติตามแผนนั้นเราควรได้รับการฝึกฝนเพื่อให้ความรู้หรือทักษะในวิธีปฏิบัติให้ถูกต้อง

3. การตรวจสอบ (Check) คือ การเทียบผลลัพธ์กับการปฏิบัติ หรือการประเมินทางออกของปัญหาและอุปสรรคที่ได้ลองหาทางแก้ไขว่าวิธีที่เลือกนั้นเหมาะสมเพียงใด

4. การดำเนินการให้เหมาะสม (Act) เป็นการนำผลจากขั้นตรวจสอบมาดำเนินการต่อให้เหมาะสม

จำเนียร พลหาญ (2549 : 26) ได้สรุปว่า กระบวนการบริหารประกอบด้วยขั้นตอนที่สำคัญ คือ

1. การวางแผน คือ การกำหนดขั้นตอนการดำเนินงาน การจัดโครงสร้างองค์การ เพื่อสนับสนุนการทำงาน จัดหาบุคลากรที่มีคุณภาพวางระบบการติดต่อสื่อสาร ตลอดจนการจัดหาวัสดุอุปกรณ์ที่จะนำมาใช้ในการทำงานอย่างพอเพียง

2. การนำแผนไปปฏิบัติ คือ เมื่อการวางแผนต่างๆ สำเร็จแล้วก็นำสู่การปฏิบัติจริงในสถานการณ์จริง เพื่อแก้ปัญหา

3. การวัดและประเมินผล คือ การกำกับติดตาม ผลการทำงานเพื่อช่วยเหลือสนับสนุน ตลอดจนการแก้ไขปัญหาอุปสรรคในการทำงานเพื่อให้สามารถดำเนินการไปได้อย่างต่อเนื่อง

4. การรายงานและการปรับปรุงการทำงาน คือ การรายงานผลให้ผู้มีส่วนร่วมได้เสียได้รับทราบผลการดำเนินงาน ตลอดจนปัญหาอุปสรรคในการทำงาน และร่วมกันปรับปรุงการทำงานเพื่อนำไปสู่ขั้นตอนการวางแผนต่อไป

ปรีชาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2553 : 9) ได้กล่าวถึงหลักการบริหารสถานศึกษาว่า ผู้บริหารสถานศึกษาคงจะได้คำนึงถึงหลักการบริหารดังนี้

1. มีเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของสถานศึกษาที่ชัดเจน ผู้บริหารต้องเข้าใจถึงเป้าหมายของสถานศึกษาว่าเป็นไปในทิศทางใด จึงจะจัดงาน จัดคน จัดเงิน จัดวัสดุอุปกรณ์ได้อย่างเหมาะสม

2. ต้องมีเทคนิควิธีการในการบริหารงาน การบริหารงานทุกประเภทย่อมต้องมีเทคนิควิธีการ ขั้นตอน และกระบวนการ งานที่ทำควรมีระบบ มีความรอบคอบ จึงจะทำให้งานดำเนินไปด้วยดี

3. การประเมินผล เมื่อได้ดำเนินกิจการใดๆ ควรจะได้มีการประเมินผลและติดตามผล เพื่อจะได้เป็นแนวทางในการปรับปรุงงานได้ดียิ่งขึ้น การทำงานที่ขาดการประเมินผลจะไม่ช่วยในการพัฒนาสถานศึกษา

จากการศึกษากระบวนการและหลักการบริหารสถานศึกษาพอสรุปได้ว่า กระบวนการและหลักการในการบริหารสถานศึกษา เพื่อนำไปสู่การพัฒนาการศึกษาในสถานศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลอย่างแท้จริงนั้น ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ การวางแผน การปฏิบัติตามแผน การวัดและประเมินผล การรายงานผลและการปรับปรุงการทำงาน

การบริหารงานวิชาการ

ในการจัดการศึกษาทุกระดับ งานด้านวิชาการเป็นงานที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง ถือเป็นหัวใจสำคัญของสถาบันการศึกษาทุกระดับ เพราะจุดมุ่งหมายของการบริหารวิชาการอยู่ที่การสร้างนักเรียนให้มีคุณภาพ มีความรู้ มีจริยธรรม และมีคุณสมบัติตามที่ต้องการ

1. ความหมายการบริหารงานวิชาการ

มีผู้ให้ความหมายการบริหารงานวิชาการไว้ดังนี้

วินิจ เกตุขำ (2543 : 14) กล่าวว่า การบริหารงานวิชาการ หมายถึง การบริหารกิจกรรมทุกชนิด ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนในโรงเรียนหรือสถานศึกษา เพื่อให้การเรียนการสอนเกิดผลดีมีประสิทธิภาพ

กมล ภูประเสริฐ (2544 : 6) ได้กล่าวว่า การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา หมายถึง การบริหารที่เกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษา อันเป็นเป้าหมายสูงสุดของภารกิจของสถานศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2545 : 84) ได้ให้ความหมายของการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาว่า เป็นกระบวนการหนึ่งของการบริหารสถานศึกษาที่บุคคลหลายฝ่ายร่วมมือกันดำเนินการ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาเยาวชนให้เจริญงอกงามในทุกด้าน เต็มโตเป็นพลเมืองที่ดีของสังคมและเป็นกระบวนการจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจและพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตร

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2553 : 2) ได้กล่าวว่า การบริหารงานวิชาการ หมายถึง การบริหารสถานศึกษา โดยมีการจัดกิจกรรมทุกอย่างที่เกี่ยวกับการปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนให้ได้ผลดี และมีประสิทธิภาพให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับนักเรียน

จากการศึกษาสรุปได้ว่า การบริหารงานวิชาการ หมายถึง การบริหารงานกิจกรรมทุกอย่างในสถานศึกษาที่เกี่ยวกับการปรับปรุง ส่งเสริม พัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียน

2. ความสำคัญของการบริหารงานวิชาการ

การบริหารงานวิชาการเป็นงานที่มีความสำคัญที่สุดของภารกิจในการบริหารโรงเรียน ได้มีผู้ให้ความเห็นเกี่ยวกับความสำคัญในการบริหารงานวิชาการไว้ดังนี้

กรมสามัญศึกษา (2543 : 16) ได้กล่าวว่า งานวิชาการถือเป็นหัวใจสำคัญของการบริหารกิจกรรมในโรงเรียนเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน งานวิชาการเป็นงานหลักของโรงเรียน

ทั้งในแง่การบริหารและการปฏิบัติงานของครู ผลงานทางวิชาการที่ได้รับคัดเลือก เป็นผู้นำของครู ในด้านวิชาการเป็นอันดับแรก เพราะหน้าที่ของโรงเรียน คือ การให้ความรู้ด้านวิชาการแก่นักเรียน งานวิชาการมีขอบข่ายงานครอบคลุมถึงการพัฒนาและส่งเสริมงานวิชาการ ทั้งนี้ต้องจัดทำเอกสาร หลักฐานที่เป็นปัจจุบัน ตรวจสอบได้ มีการนำเอาเทคโนโลยีมาใช้ในการดำเนินการ ตลอดจนต้องมีการดำเนินงานประเมินและติดตามการดำเนินงานอย่างสม่ำเสมอ

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2545 : 85) ได้กล่าวสรุปถึงความสำคัญของการบริหารงานวิชาการว่า เป็นหัวใจของการบริหารงานโรงเรียน ที่ผู้บริหารโรงเรียนต้องให้ความสำคัญอย่างยิ่ง ส่วนงานอื่นๆ มีความสำคัญในลักษณะที่เป็นงานสนับสนุนให้งานวิชาการดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ

กระทรวงศึกษาธิการ (2546 : 33) กล่าวถึงความสำคัญของการบริหารงานวิชาการสรุปได้ว่า งานวิชาการในสถานศึกษาเป็นงานภารกิจหลักที่จำเป็นต้องทำอย่างต่อเนื่องสถานศึกษาต้องดำเนินการให้มีประสิทธิภาพ สถานศึกษาบริหารงานวิชาการได้โดยอิสระ คล่องตัว รวดเร็ว สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน สถานศึกษา ชุมชนและท้องถิ่น ให้การบริหารและการจัดการศึกษาของสถานศึกษาให้ได้มาตรฐานและมีคุณภาพ สอดคล้องกับระบบการประกันคุณภาพ การศึกษาและการประกันคุณภาพภายใน เพื่อพัฒนาตนเองและรับการประเมินจากหน่วยงานภายนอกและสามารถพัฒนาหลักสูตร ตลอดจนปัจจัยเกื้อหนุนการพัฒนาการเรียนรู้สนองความต้องการของผู้เรียน ชุมชนและท้องถิ่น โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2553 : บทนำ) กล่าวว่า งานวิชาการเป็นงานหลักของการบริหารสถานศึกษา ไม่ว่าจะสถานศึกษาจะเป็นประเภทใดมาตรฐานและคุณภาพของสถานศึกษาจะพิจารณาได้จากผลงานทางวิชาการ เนื่องจากงานวิชาการเกี่ยวข้องกับหลักสูตร การจัดโปรแกรมการศึกษาและการจัดการเรียนการสอน ซึ่งเป็นหัวใจของสถานศึกษา และเกี่ยวข้องกับผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากรทุกระดับของสถานศึกษา ซึ่งอาจจะเกี่ยวข้องทางตรงและทางอ้อมก็อยู่ที่ลักษณะของงานนั้น

จากการศึกษาสรุปได้ว่า การบริหารวิชาการเป็นหัวใจหลักของการบริหารสถานศึกษาดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาต้องให้ความสำคัญอย่างยิ่ง และเป็นผู้นำทางวิชาการ ผู้จัดการทางการศึกษา ดำเนินการพัฒนาวิชาการให้บรรลุจุดมุ่งหมายและได้มาตรฐานของการศึกษา

3. หลักการบริหารงานวิชาการ

วิชาการถือว่าเป็นงานหลักที่สำคัญที่สุดในโรงเรียน ซึ่งมีขอบข่ายงานกว้างมาก จึงมีผู้กล่าวถึงหลักการบริหารวิชาการโดยพอสรุปได้ดังนี้

กิติมา ปริดีลลิก (2532 : 48) ได้สรุปหลักการบริหารวิชาการว่า เป็นงานที่มีขอบข่ายกว้างมากงานวิชาการในโรงเรียนจึงเป็นงานหลักในการพัฒนาคุณภาพและการบริหารงานแต่ละอย่าง จึงมีรายละเอียดปลีกย่อยและเทคนิคที่แตกต่างกันออกไป แต่มีหลักการร่วมกันที่จะนำไปสู่การบริหารงานวิชาการ ไว้ดังนี้

1. จัดทำแผนงานวิชาการที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์หรือนโยบายหลัก
2. การบริหารงานวิชาการมุ่งความร่วมมือกันทำงาน
3. ควรกระจายอำนาจและความรับผิดชอบให้ผู้ปฏิบัติ
4. ควรส่งเสริมผู้ร่วมงานให้ปรับปรุงตัวเองด้านวิชาการ
5. ริเริ่มสร้างสรรค์ในงานวิชาการ
6. ใช้เทคนิคการส่งเสริมมากกว่าการสอนคน
7. สร้างขวัญและกำลังใจในการทำงาน
8. ควรมีคณะกรรมการที่ปรึกษาทางวิชาการ
9. ให้ครูเข้าใจจุดประสงค์ และจุดมุ่งหมายของการสอนทุกวิชาที่รับผิดชอบ
10. ติดตามและประเมินผล

กระทรวงศึกษาธิการ (2544 : 3) ได้นำหลักการของ School - Based Management ไว้ดังนี้

1. หลักการกระจายอำนาจ (Decentralization) เป็นการกระจายอำนาจการจัดการศึกษาจากส่วนกลางไปยังสถานศึกษาให้มากที่สุด โดยเชื่อว่าโรงเรียนเป็นหน่วยงานสำคัญในการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาการศึกษาของเด็ก
2. หลักการมีส่วนร่วม (Participation of Collaboration or involvement) เปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ได้มีส่วนร่วมในการบริหารตัดสินใจ และร่วมจัดการศึกษาทั้งครูผู้ปกครอง ตัวแทนชุมชน ตัวแทนศิษย์เก่าและตัวแทนนักเรียน ซึ่งบุคคลที่ได้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาจะเกิดความรู้ ซึ่งเป็นเจ้าของและรับผิดชอบต่อการจัดการศึกษามากขึ้น
3. หลักการบริหารตนเอง (Self Managing) เป็นแนวทางที่โรงเรียนต้องดำเนินการมีระบบการบริหารตนเอง โดยให้โรงเรียนมีอำนาจหน้าที่ และความรับผิดชอบในการดำเนินงานซึ่งดำเนินการได้หลากหลายวิธีที่แตกต่างกันแล้วแต่ความพร้อมและประสบการณ์ของโรงเรียนผลที่ได้น่าจะมีประสิทธิภาพสูงกว่าเดิมที่ทุกอย่างถูกกำหนดมาจากส่วนกลางไม่ว่าจะเป็นทางตรงหรือทางอ้อม

4. หลักการตรวจสอบและถ่วงดุล (Check and Balance) ส่วนกลางมีหน้าที่กำหนดนโยบายและควบคุมมาตรฐาน มีองค์กรอิสระทำหน้าที่ตรวจสอบคุณภาพการบริหารจัดการศึกษาเพื่อให้มีคุณภาพและมาตรฐานเป็นไปตามกำหนดและเป็นไปตามนโยบายของชาติ
5. หลักการมีภาวะผู้นำแบบเกื้อหนุนมิใช่ภาวะผู้นำแบบชี้แนะหรือสั่งการแต่เป็นผู้นำที่เน้นสนับสนุนและอำนวยความสะดวก
6. หลักการพัฒนาทั้งระบบ (Whole School Approach) มีการปรับปรุงโครงสร้างและวัฒนธรรมขององค์กร โดยในการเปลี่ยนแปลงต้องให้ระบบทั้งหมดเห็นด้วยและสนับสนุน

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2553 : 6) กล่าวถึง การบริหารวิชาการมีหลักในการบริหาร ดังนี้

1. หลักแห่งประสิทธิภาพ (Efficiency) หมายถึง การได้มีผลผลิตเพิ่มขึ้นโดยไม่เพิ่มการลงทุน นั่นคือ นักเรียน นักศึกษาสามารถสำเร็จการศึกษาตามกำหนดของหลักสูตร โดยไม่ลาออกกลางคัน เรียนเกินเวลาและช้ากว่ากำหนด
2. หลักแห่งประสิทธิผล (Effectiveness) หมายถึง ผลผลิตที่ได้ตามจุดหมายที่วางไว้ นั่นคือ นักเรียน นักศึกษามีคุณภาพตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร มีความรู้ ความสามารถ ทักษะคุณภาพและการจัดการได้

จากการศึกษาสรุปได้ว่า การบริหารวิชาการในสถานศึกษาจะประสบความสำเร็จนั้นจะต้องอาศัยหลักการกระจายอำนาจ การมีส่วนร่วม เปิดโอกาสให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องและผู้มีส่วนได้เสีย เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ภายใต้หลักแห่งประสิทธิภาพและประสิทธิผล

4. ขอบข่ายการบริหารงานวิชาการ

งานวิชาการเป็นงานหลัก หรือเป็นภารกิจหลักของสถานศึกษาที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มุ่งให้กระจายอำนาจในการบริหารจัดการไปให้สถานศึกษาให้มากที่สุด ด้วยเจตนารมณ์ที่จะทำให้สถานศึกษาดำเนินงานได้โดยอิสระ คล่องตัว รวดเร็ว สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน สถานศึกษา ชุมชน และการมีส่วนร่วมจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่าย ซึ่งเป็นปัจจัยทำให้สถานศึกษามีความเข้มแข็งในการบริหารจัดการ สามารถพัฒนาหลักสูตร กระบวนการจัดการเรียนรู้ตลอดจนการวัดผล ประเมินผล รวมทั้งการวัดปัจจัยเกื้อหนุนการพัฒนาคุณภาพนักเรียน ชุมชน ท้องถิ่น ได้อย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพ ดังนั้นกระทรวงศึกษาธิการ จึงได้ตั้งวัตถุประสงค์ของการบริหารงานวิชาการไว้ดังนี้

1. เพื่อให้สถานศึกษาบริหารงานด้านวิชาการได้อย่างมีประสิทธิภาพ คล่องตัว รวดเร็ว และสอดคล้องกับความต้องการของนักเรียน สถานศึกษา ชุมชน และท้องถิ่น

2. เพื่อให้การบริหารและการจัดการศึกษาของสถานศึกษาได้มาตรฐานและมีคุณภาพสอดคล้องกับระบบประกันคุณภาพการศึกษา และมีการประกันคุณภาพภายในเพื่อพัฒนาตนเอง และการประเมินจากหน่วยงานภายนอก

3. เพื่อให้สถานศึกษาพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ ตลอดจนปัจจัยเกื้อหนุนการพัฒนาการเรียนรู้ที่สนองความต้องการของผู้เรียน ชุมชน และท้องถิ่น โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญได้อย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพ

4. เพื่อให้สถานศึกษาประสานความร่วมมือในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาและบุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงานและสถาบันอื่น ๆ อย่างกว้างขวางและเพื่อให้เห็นการบริหารวิชาการชัดเจนยิ่งขึ้น

กระทรวงศึกษาธิการ (2550 : 29) จึงได้กำหนดขอบข่ายและภารกิจงานด้านการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาตามที่กำหนดในกฎกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา ว่าประกอบด้วยขอบข่ายภารกิจงานด้านการบริหารวิชาการ 17 ด้าน ดังนี้

1. การพัฒนาหรือการดำเนินการเกี่ยวกับการให้ความเห็นการพัฒนาสาระหลักสูตรท้องถิ่นบทบาทและหน้าที่ของสถานศึกษา

1.1 วิเคราะห์กรอบสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจัดทำไว้

1.2 วิเคราะห์หลักสูตรสถานศึกษาเพื่อกำหนดจุดเน้นหรือประเด็นที่ให้ความสำคัญ

1.3 ศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลสารสนเทศของสถานศึกษาและชุมชนเพื่อนำมาเป็นข้อมูลจัดทำสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นของสถานศึกษาให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

1.4 จัดทำสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นของสถานศึกษาเพื่อนำไปจัดทำรายวิชาพื้นฐานหรือรายวิชาเพิ่มเติมจัดทำคำอธิบายรายวิชา หน่วยการเรียนรู้ แผนการจัดการเรียนรู้ เพื่อจัดประสบการณ์และจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนให้แก่ผู้เรียนประเมินผลและปรับปรุง

1.5 ผู้บริหารสถานศึกษาอนุมัติ

ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (2539 : 15) กล่าวว่า การพัฒนาสาระหลักสูตรท้องถิ่น หมายถึง การนำเอาหลักสูตรแม่บท มาปรับ เพิ่ม ขยาย หรือสร้างหลักสูตรย่อยในระดับท้องถิ่น

ขึ้นมาเสริมหลักสูตรแม่บท เพื่อให้สอดคล้องและเหมาะสมกับความจำเป็นหรือความต้องการของ
ท้องถิ่นนั้น ๆ

วิชัย ประสิทธิ์วุฒิวณิช (2542 : 124) กล่าวว่า การพัฒนาสาระหลักสูตรท้องถิ่น
หมายถึง การนำหลักสูตรแกนกลางทั้งเอกสารหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตรที่พัฒนา
จากหลักสูตรส่วนกลางมาปรับปรุงขยายหรือเพิ่มหรือสร้างหลักสูตรย่อยขึ้นมาใหม่ให้เหมาะสม
กับสภาพชีวิตความเป็นอยู่ และอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น

ชูศรี สุวรรณโชติ (2544 : 223) กล่าวว่า การพัฒนาสาระหลักสูตรท้องถิ่น หมายถึง
การเปิดโอกาสให้ท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการปรับปรุง เพิ่มเติมหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพ
และความต้องการของท้องถิ่นในลักษณะต่าง ๆ ดังนี้

1. เพิ่มเติมรายละเอียดเนื้อหาในรายวิชาที่มีอยู่แล้ว
2. กำหนดกิจกรรมเสริม
3. ทำสื่อเสริม
4. พัฒนาระบบการเรียนการสอน
5. จัดทำรายวิชาเพิ่มเติมเฉพาะวิชาบังคับเลือกหรือเลือกเสรีขึ้นมา

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช (2540 : 86) กล่าวว่า การพัฒนาสาระหลักสูตร
ท้องถิ่น หมายถึง การนำหลักสูตรแกนแม่บทระดับชาติที่พัฒนาจากส่วนกลางมาปรับขยายเพิ่มเติม
หรือสร้างหลักสูตรย่อยขึ้นใหม่ เพื่อให้เกิดความเหมาะสมกับสภาพชีวิตความเป็นอยู่ของผู้เรียน
และอนุรักษ์วัฒนธรรมเอกลักษณ์ความเป็นท้องถิ่นนั้น ๆ ไว้

จากการศึกษาสรุปได้ว่า การพัฒนาสาระหลักสูตรท้องถิ่น หมายถึง การศึกษา
วิเคราะห์หลักสูตรแม่บท ศึกษาข้อมูลพื้นฐานของสถานศึกษา ท้องถิ่น เพื่อนำข้อมูลมาปรับ
เพิ่มเติมเนื้อหาสาระให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของผู้เรียนและท้องถิ่น

2. การวางแผนงานด้านวิชาการ บทบาทและหน้าที่ของสถานศึกษา

2.1 วางแผนงานด้านวิชาการ โดยการรวบรวมข้อมูลและกำกับ ดูแล นิเทศและ
ติดตามเกี่ยวกับงานวิชาการ ได้แก่ การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การพัฒนากระบวนการเรียนรู้
การวัดผลประเมินผล และการเทียบผลการเรียนการประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา
การพัฒนาการใช้สื่อและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา การพัฒนาและการส่งเสริมให้มีแหล่ง
การเรียนรู้การวิจัยที่พัฒนาคุณภาพการศึกษาและการส่งเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งทางวิชาการ

2.2 ผู้บริหารสถานศึกษาอนุมัติโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการสถานศึกษา

ขั้นพื้นฐาน

อุทัย บุญประเสริฐ (2532 : 19) กล่าวว่า การวางแผนงานวิชาการเป็นเครื่องมือสำคัญอย่างยิ่ง ในการบริหารที่เป็นระบบและมีประสิทธิภาพ แผนจะเป็นเค้าโครงของสิ่งที่คาดว่าจะปฏิบัติจัดทำในอนาคต โดยแสดงรายละเอียดให้เห็นว่าจะมีการกระทำอะไร ทำที่ไหน เมื่อใด ให้ใครทำและทำอะไร

วิวัฒน์ จุโทปะมา (2548 : 3) กล่าวว่า การวางแผนงานด้านวิชาการ ถือว่ามีความสำคัญต่อการบริหารงานวิชาการเป็นอย่างยิ่ง การมีแผนงานกำหนดขึ้นไว้เปรียบเสมือนได้ทำงานเสร็จไปแล้วครั้งหนึ่ง แผนงานนี้จะเป็นเครื่องชี้แนวทางการปฏิบัติงาน ช่วยติดตามงาน และควบคุมการทำงานอีกอย่างหนึ่ง เพื่อให้การบริหารงานวิชาการสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ และงานจะเสร็จอย่างสมบูรณ์เมื่อมีการประเมินผลการปฏิบัติงาน เพื่อนำข้อมูลมาพิจารณาวางแผนต่อไป

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2553 : 113) ได้กล่าวว่า การวางแผนงานวิชาการเป็นสิ่งที่สำคัญและจำเป็นสำหรับผู้บริหาร เพราะเป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากปัจจัยภายนอก และปัจจัยภายในสถานศึกษางานวิชาการที่สำคัญและจำเป็นต้องวางแผนมีหลายงาน เช่น งานการผลิตนักเรียนนักศึกษา งานด้านครูอาจารย์ งานวางแผนทรัพยากรกายภาพ งานวางแผนการใช้ครุภัณฑ์ งานวางแผนการใช้วัสดุ งานวางแผนทรัพยากรการเงิน

จากการศึกษาสรุปได้ว่า การวางแผนงานด้านวิชาการ หมายถึง การกำหนดแนวทางการปฏิบัติงานด้านวิชาการ การพัฒนา การปรับปรุงเกี่ยวกับงานด้านวิชาการในสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพและบรรลุจุดมุ่งหมายการจัดการศึกษาที่กำหนดไว้

3. การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา บทบาทและหน้าที่ของสถานศึกษา

3.1 จัดทำแผนการเรียนรู้ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้

3.2 จัดการเรียนการสอนทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ทุกช่วงชั้น ตามแนวปฏิรูป

การเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ พัฒนาคุณธรรมนำความรู้ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

3.3 ใช้สื่อการเรียนการสอนและแหล่งการเรียนรู้

3.4 จัดกิจกรรมพัฒนาห้องสมุด ห้องปฏิบัติการต่าง ๆ ให้เอื้อต่อการเรียนรู้

3.5 ส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาการเรียนการสอนทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้

3.6 ส่งเสริมการพัฒนาความเป็นเลิศของนักเรียนและช่วยเหลือนักเรียนพิการ

ด้อยโอกาสและมีความสามารถพิเศษ

งานการเรียนการสอนเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับผู้เรียนที่ถือเป็นงานหลักของการบริหารงานวิชาการ ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

เกษม สุทธอม และคนอื่น ๆ (ม.ป.ป. : 101) ได้ให้ความหมายของการจัดกิจกรรม การเรียนการสอนว่า หมายถึง

1. การจัดประสบการณ์ชีวิตให้แก่เด็ก
2. การถ่ายทอดความรู้ให้แก่เด็ก
3. การให้เด็ก (นักเรียน) มีส่วนร่วมในกิจกรรม
4. การแนะแนวทางให้นักเรียนได้ศึกษาค้นคว้าและหาความรู้
5. การฝึกให้เด็กได้ปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมและสังคมได้
6. การถ่ายทอดความรู้จากครูไปสู่ผู้เรียน รวมทั้งจัดสิ่งแวดล้อมและกิจกรรมให้

เหมาะสมแก่การเรียนรู้ของเด็ก

7. การให้เด็กเกิดการเรียนรู้และสามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

การจัดการศึกษา ต้องเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ดังนั้นการจัดกิจกรรมการเรียน การสอน หรือประสบการณ์การเรียนรู้ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2542 : 2-3) ยึดหลัก ดังนี้

1. ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ ดังนั้นจึงต้องจัด สภาพแวดล้อม บรรยากาศ รวมทั้งแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ให้หลากหลาย เพื่อเอื้อต่อความสามารถ ของแต่ละบุคคล
2. ผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด การเรียนการสอนมุ่งเน้นประโยชน์ของผู้เรียนเป็น สำคัญ จึงต้องจัดให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น มี นิสัยรักการเรียนรู้ และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต
3. การปลูกฝังและสร้างลักษณะที่พึงประสงค์ให้กับผู้เรียน โดยเน้นความรู้ คุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และการบูรณาการความรู้ในเรื่องต่างๆ อย่างสมดุล รวมทั้งการฝึกทักษะ และกระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ใช้ความรู้โดยให้ผู้เรียนมี ความรู้และประสบการณ์หลาย ๆ ด้าน

การจัดการเรียนสอนว่า การเรียนรู้ในสาระต่างๆ มีกระบวนการและวิธีที่หลากหลาย ต้องคำนึงถึงพัฒนาการทางด้านร่างกาย และสติปัญญา วิธีการเรียนรู้ ความสนใจ และความสามารถ ของผู้เรียนเป็นระยะ ๆ อย่างต่อเนื่อง ดังนั้นการจัดการเรียนรู้ในแต่ละช่วงชั้นควรใช้รูปแบบและ วิธีที่หลากหลาย เน้นการจัดการเรียนการสอนตามสภาพจริงการเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้ร่วม การเรียนรู้จากธรรมชาติ การเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง และการเรียนรู้แบบบูรณาการ ซึ่งจัดได้ หลายลักษณะ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2545 : 34) เช่น

1. การบูรณาการแบบผู้สอนคนเดียว
2. การบูรณาการแบบคู่ขนาน
3. การบูรณาการแบบสหวิทยาการ
4. การบูรณาการแบบโครงการ

การเรียนการสอนเป็นกิจกรรมที่สำคัญในกระบวนการใช้หลักสูตรเพราะเป็นกิจกรรมที่ใกล้ชิดกับเด็กได้ปฏิบัติมากที่สุด การเรียนการสอนเป็นกิจกรรมที่ครูกับเด็กทำร่วมกัน ถ้าจะแยกออกเป็น 2 ส่วน คือ กิจกรรมที่เด็กทำและการการสอนคือกิจกรรมที่ครูทำ แต่ในทางปฏิบัติแล้วทั้งสองอย่างนี้ทำไปพร้อม ๆ กัน จึงเรียกรวมกันว่าการเรียนการสอน (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2541 : 114) มีหลักปฏิบัติดังนี้

1. กระบวนการเรียนรู้มีความสำคัญเท่ากับเนื้อหา
2. นักเรียนเป็นผู้แสดง ครูเป็นผู้กำกับ
3. นักเรียนค้นหาความรู้และตัดสินใจด้วยตนเอง
4. ปฏิบัติควบคู่ไปกับทฤษฎี
5. ใช้วิธีการหลายอย่าง
6. เป็นกระบวนการกลุ่ม

วิธีการที่นักเรียนมีส่วนร่วมและประเมินตนเองที่เหมาะสมได้แก่ ทักษะกระบวนการ 9 ประการ ใช้กับนักเรียนในการทำกิจกรรมการเรียนการสอน เสริมสร้างให้นักเรียน มีนิสัยรู้จักคิด รู้จักทำและการแก้ปัญหาที่จะนำไปเป็นรูปแบบการแก้ปัญหาเมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่ในอนาคตต่อไป กระบวนการเรียนการสอนเป็นองค์ประกอบด้านกระบวนการแต่กระบวนการนั้นย่อมต้องประกอบด้วยครูมีส่วนร่วม ซึ่งหมายถึง ครูและนักเรียนและกระบวนการเองซึ่งหมายถึง กระบวนการต่าง ๆ ในการเรียนการสอน โดยมีตัวแปร 4 กลุ่ม คือ ครู นักเรียน หลักสูตรและ กระบวนการเรียนการสอน

กระทรวงศึกษาธิการ (2551 : 25) การจัดการเรียนรู้เป็นกระบวนการที่สำคัญในการนำหลักสูตรสู่การปฏิบัติ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นหลักสูตรที่มีมาตรฐานการเรียนรู้ สมรรถนะสำคัญของผู้เรียนและคุณลักษณะอันพึงประสงค์เป็นเป้าหมายสำคัญสำหรับการพัฒนาเด็กและเยาวชนครูผู้สอนต้องพยายามคัดสรรกระบวนการเรียนรู้ จัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ รวมทั้งปลูกฝังสร้างเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ พัฒนาทักษะต่าง ๆ อันเป็นสมรรถนะสำคัญที่ต้องการให้เกิดกับผู้เรียน

การจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถตามมาตรฐานการเรียนรู้

สมรรถนะสำคัญและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษา
ขั้นพื้นฐาน โดยยึดหลักว่า ผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด เชื่อว่าทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนา
ตนเองได้ ยึดประโยชน์ที่เกิดกับผู้เรียน กระบวนการจัดการเรียนรู้ต้องส่งเสริมให้ผู้เรียน สามารถ
พัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ กำเนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลและพัฒนาการทาง
สมอง เน้นให้ความสำคัญทั้งความรู้ และคุณธรรม

จากการศึกษาสรุปได้ว่า การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา หมายถึง การจัดทำ

แผนการเรียนรู้การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ด้วยกระบวนการเรียนรู้ที่
หลากหลาย เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกปฏิบัติ ทำได้ คิดได้ ทำเป็น การจัดสื่อและแหล่ง
เรียนรู้ให้เอื้อต่อการเรียนรู้ ส่งเสริมการทำวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน ส่งเสริมให้ผู้เรียน
พัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล

4. การพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา บทบาทและหน้าที่ของสถานศึกษา

4.1 จัดทำหลักสูตรสถานศึกษาเป็นของตนเอง โดย

4.1.1 จัดให้มีการวิจัยและพัฒนาหลักสูตรขึ้นใช้เองให้ทันกับการเปลี่ยนแปลง
ทางด้านเศรษฐกิจและสังคมเป็นต้นแบบกับ โรงเรียนอื่น

4.1.2 จัดทำหลักสูตรที่มุ่งเน้นพัฒนานักเรียนให้เป็นมนุษย์สมบูรณ์ทั้งร่างกาย
จิตใจ สติปัญญา มีความรู้และคุณธรรม สามารถอยู่ร่วมกับคนอื่นได้อย่างมีความสุข

4.1.3 จัดให้มีวิชาต่าง ๆ ครอบคลุมตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน
ของกระทรวงศึกษาธิการ

4.1.4 เพิ่มเติมเนื้อหาสาระของรายวิชาให้สูงที่และลึกซึ่งมากขึ้นสำหรับ
กลุ่มเป้าหมายเฉพาะ ได้แก่ การศึกษาด้านศาสนา ดนตรี นาฏศิลป์ กีฬา อาชีวศึกษาที่ส่งเสริม
ความเป็นเลิศ ผู้บกพร่อง พิการและการศึกษาทางเลือก

4.1.5 เพิ่มเติมเนื้อหาสาระของรายวิชาที่สอดคล้องกับปัญหา ความต้องการ
ของผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชน สังคมและโลก

4.2 สถานศึกษาสามารถจัดทำหลักสูตรการจัดการกระบวนการเรียนรู้ การสอนและ
ข้ออื่น ๆ ให้เหมาะสมกับความสามารถของนักเรียนตามกลุ่มเป้าหมายพิเศษ

4.3 คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานให้มีความเห็นชอบหลักสูตรสถานศึกษา

4.4 นิเทศ ติดตาม ประเมินผลปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษา และรายงานผลให้
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษารับทราบ

อนงค์ ตันวัฒนานันท์ (2546 : 31) ได้สรุปแนวคิดของนักการศึกษาหลายคน ให้
ความหมายการพัฒนาหลักสูตร คือ การปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงหลักสูตรที่มีอยู่แล้วหรืออาจ
สร้างขึ้นใหม่โดยไม่มีพื้นฐานของหลักสูตรเดิม เพื่อให้หลักสูตรที่ใช้อยู่มีความทันสมัยต่อสภาพ
สังคมที่เปลี่ยนแปลงไปและเหมาะสมกับความต้องการของผู้เรียน ชุมชน และสังคมโลก

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2553 : 41) กล่าวว่า การพัฒนาหลักสูตรเป็นเรื่องที่
ต้องการการตัดสินใจหลายขั้นตอน ตั้งแต่การเริ่มตั้งวัตถุประสงค์ทั่วไป และวัตถุประสงค์เฉพาะ
การเลือกเนื้อหาให้ตรงและครอบคลุม ชนิดของประสบการณ์การเรียนรู้ที่สอดคล้องกับเนื้อหาวิชา
และวัตถุประสงค์ และท้ายสุดคือ วิธีการประเมินผลการเรียนรู้นั้น

การตัดสินใจควรจะเป็นคณะกรรมการและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนา
หลักสูตรการตัดสินใจมีระดับกว้าง เช่น นโยบาย ประเภทของกำลังคนที่ต้องการ วัตถุประสงค์
เป็นต้น ส่วนในอีกระดับหนึ่งอาจเป็นการตัดสินใจเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ทั่วไป วัตถุประสงค์
เฉพาะเนื้อหาวิชา วิธีสอนและการประเมินผล และอีกระดับหนึ่งคือ การบริหารหลักสูตร
การพัฒนาหลักสูตรต้องทำอย่างเป็นระบบ มีหลักเกณฑ์และตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเที่ยงตรง

จากการศึกษาสรุปได้ว่า การพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา หมายถึง การปรับปรุง
หรือการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรที่มีอยู่เดิม หรือการสร้างหลักสูตรขึ้นมาใช้ใหม่เป็นของตนเอง
ให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจและสังคม โดยมุ่งเน้นพัฒนานักเรียนให้เป็นมนุษย์
ที่สมบูรณ์ทุกด้าน มีวิชาครบถ้วนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน เนื้อหาสาระสูงขึ้น
สอดคล้องสภาพปัญหา ความต้องการของผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชนและสังคมโลก

5. การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ บทบาทและหน้าที่ของสถานศึกษามีดังนี้

5.1 จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของ
ผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล

5.2 ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์
ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา

5.3 จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำ
คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง

5.4 จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วน
สมดุลกันรวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา

5.5 ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศสภาพแวดล้อม สื่อการเรียน
และอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้ รวมทั้งสามารถใช้การวิจัย

เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อการเรียนการสอนและแหล่งวิทยาการประเภทต่าง ๆ

5.6 จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นตลอดเวลา ทุกสถานที่ที่มีการประสานความร่วมมือ กับ บิดา มารดา และบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ

5.7 ศึกษาค้นคว้าพัฒนารูปแบบหรือออกแบบกระบวนการเรียนรู้ที่ก้าวหน้า เพื่อเป็นผู้นำการจัดการเรียนรู้ เพื่อเป็นต้นแบบให้กับสถานศึกษาอื่น

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้กำหนดแนวทางการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีคุณภาพไว้ในมาตรา 24 การจัดกระบวนการเรียนรู้ให้สถานศึกษา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการดังต่อไปนี้

1. จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล หากสถานศึกษาให้ความสำคัญแก่ผู้เรียนเข้าใจความแตกต่างระหว่างบุคคล เข้าใจจิตวิทยาการเรียนรู้และจิตวิทยาพัฒนาการก็จะสามารถจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียนได้ โดยพิจารณาความเหมาะสมเป็นรายวิชา รายกิจกรรม ว่าวิชาใด เรื่องใด กิจกรรมใด สามารถจะมอบหมายงานแก่ผู้เรียนเป็นรายบุคคลหรือรายกลุ่มตามความสนใจ ความถนัด การทำเช่นนี้จะทำให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จในการทำกิจกรรม มีกำลังใจ และมั่นใจที่จะเรียนรู้ต่อไป

2. ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา จะเน้นการฝึกทักษะซึ่งประกอบด้วยฝึกหัดและฝึกฝน ทักษะที่ต้องฝึกได้แก่

2.1 กระบวนการคิด เช่นฝึกคิดอย่างเสรี คิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ คิดหาความสัมพันธ์เชื่อมโยง คิดริเริ่มสร้างสรรค์ คิดสร้างทางเลือก คิดตัดสินใจ และคิดแก้ปัญหาได้

2.2 การจัดการ เช่น การวางแผน การทำโครงการ การบันทึกผล การประมวลผล การประเมินผล การประสานความร่วมมือปฏิบัติการ การสรุปผล การรายงานผล การปรับปรุงแก้ไข

2.3 การเผชิญสถานการณ์ เช่น การรับรู้สถานการณ์ การวิเคราะห์สถานการณ์ การควบคุมอารมณ์ของตนเอง การควบคุมสถานการณ์โดยใช้ข้อมูล เหตุผลและความรู้ประกอบการคิด และตัดสินใจ เผชิญและแก้ไขสถานการณ์ได้อย่างรู้ทัน

2.4 การประยุกต์ความรู้ เช่น การนำความรู้ไปจัดทำแผนผังความคิดทำเป็นโครงการ นำไปจัดนิทรรศการ หรือนำไปใช้แก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน

3. จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนเรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้

คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่าน และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง จะเน้นการเรียนรู้การปฏิบัติจริง ซึ่งเชื่อมโยงและสืบต่อเนื่องจากการฝึกทักษะในหัวข้อที่ผ่านมา การเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติจริงมีหลายวิธี เช่น การอ่าน การพูด การร้องเพลง การเขียน การวาดภาพ การค้นหาเอกสาร การศึกษานอกสถานที่ การสัมภาษณ์ การสังเกตและการบันทึก การวิเคราะห์ การทดลอง การสาธิต การแสดง บทบาทสมมุติ การแสดงละคร การจัดนิทรรศการ การทำโครงการ การทำแฟ้มสะสมผลงาน การปฏิบัติงาน ฯลฯ

4. การจัดการเรียนการสอนผสมผสานความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน

รวมถึงปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา คือ การบูรณาการ จุดมุ่งหมายและเนื้อหาตามความเหมาะสม หมายความว่าในแต่ละกิจกรรม แต่ละคาบเวลาต้องมีเนื้อหาวิชา และจุดมุ่งหมายหลัก สามารถนำมาบูรณาการเข้าไปเนื้อหาและกิจกรรมวิชาการอื่น ๆ ได้โดยถือหลักว่าคุณธรรมค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์สามารถปลูกฝังและสอดแทรกในกระบวนการเรียนการสอนได้ทุกวิชา

5. ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อมสื่อการเรียน

การสอนและอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้ทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกัน จากสื่อการเรียนการสอนและแหล่งวิทยาการประเภทต่าง ๆ หมายถึงสถานศึกษาและครูต้องจัดสิ่งแวดล้อม ปัจจัยและบรรยากาศให้เอื้อต่อการเรียนรู้ทั้งในห้องเรียน และนอกห้องเรียน เช่น มีความสะอาด สงบ ร่มรื่น ร่มเย็น มีที่กันแดดกันฝน มีน้ำดื่ม และห้องน้ำ ห้องส้วมเพียงพอและสะอาด มีหนังสือวารสาร สื่อ อุปกรณ์ วัสดุฝึกงาน มีบรรยากาศของกัลยาณมิตร อีกประเด็นหนึ่งคือ การแสวงหาความรู้ในลักษณะของการวิจัยในชั้นเรียนหรือการค้นหาคำถามรู้อย่างเป็นระบบ ทั้งผู้สอนและผู้เรียน โดยกระทำไปในงานปกติ

6. การจัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ตลอดเวลาทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือ

กับ บิดา มารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ หมายถึง ผู้จัดการเรียนรู้ไม่ใช่ครูฝ่ายเดียว แต่ต้องอาศัยความร่วมมือจากบิดามารดา ผู้ปกครองและบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย ที่จะร่วมมือกันพัฒนาผู้เรียนให้เต็มศักยภาพในทุกเวลา และทุกสถานที่

กมล ภูประเสริฐ (2544 : 11) ได้กล่าวถึงการพัฒนากระบวนการเรียนรู้โดยเสนอให้มีการดำเนินการ ดังนี้

1. การรวบรวมวิเคราะห์และกำหนดกิจกรรมในการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับหน่วยการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ โดยคำนึงถึงกิจกรรมที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ได้แก่ กิจกรรมที่นักเรียนปฏิบัติได้จริง

2. การกำหนด การเตรียมการและการจัดหาสื่อการเรียนการสอนอุปกรณ์เครื่องใช้ที่สอดคล้องกับการเรียนการสอน

3. กำหนดวิธีการประเมินผลการเรียนในแต่ละหน่วยการเรียนรู้หรือรายวิชาตามแนวคิดในปัจจุบันที่ต้องการให้มีการประเมินผลตามสภาพจริง

4. การจัดทำแผนการสอนหรือแผนการเรียนรู้ของครูผู้สอนแต่ละคน

5. การควบคุมและส่งเสริมให้มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามแผนการสอนหรือการจัดการเรียนรู้โดยการเชื่อมชั้นเรียนและการประชุมเป็นระยะ

6. การร่วมกันแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างการเรียนการสอนโดยการนิเทศภายใน การพัฒนาบุคลากร การส่งเสริมด้านสื่อการเรียนการสอน การแสวงหาความรู้ช่วยเหลือจากภายนอกสถานศึกษา

ธีระ รุณเจริญ (2546 : 42) ได้กล่าวถึงกระบวนการจัดการเรียนรู้ไว้ดังนี้

1. จัดเนื้อหาสาระกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจ ความถนัดและ

ความแตกต่างระหว่างบุคคล

2. ฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการและการแก้ปัญหา

3. ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกปฏิบัติให้ทำได้ คิดทำเป็น รัก

การอ่าน และเกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

4. สอนโดยการบูรณาการ ผสมผสานความรู้ต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน

รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ทุกวิชา

5. ส่งเสริมสนับสนุนให้ครูผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศสภาพแวดล้อม สื่อ

การเรียนการสอนและอำนวยความสะดวกให้เกิดการเรียนรู้ไปด้วยกันจากสื่อและวิทยาการต่าง ๆ

6. จัดการเรียนการสอนทุกที่ทุกเวลา ให้ผู้ปกครองและบุคคลในชุมชนทุกฝ่ายมี

ส่วนร่วมในการพัฒนาการเรียนตามศักยภาพ ครูเป็นบุคคลที่สำคัญที่สุดในการนำหลักสูตรไปใช้เพื่อ

พัฒนากระบวนการเรียนรู้ เพราะเป็นผู้นำหลักสูตรไปใช้ในห้องเรียนกับผู้เรียนจริง ๆ ดังนั้นก่อน

การนำหลักสูตรไปใช้ผู้รับผิดชอบต้องเตรียมครูให้พร้อมทั้งด้านการให้ความรู้ ความเข้าใจในเรื่อง

นโยบาย จุดมุ่งหมายการศึกษา จุดมุ่งหมายหลักสูตร ตลอดจนโครงสร้างเนื้อหาสาระสำคัญของ

หลักสูตร

กระทรวงศึกษาธิการ (2546 : 34) ได้กำหนดแนวทางในการปฏิบัติการพัฒนา

กระบวนการเรียนรู้ในโรงเรียน โดยโรงเรียนควรส่งเสริมให้ครูจัดทำแผนการเรียนรู้ตามสาระและ
หน่วยการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ส่งเสริมให้ครูจัดกระบวนการเรียนรู้โดยจัดเนื้อหา
สาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจ ความถนัดของผู้เรียน ฝึกทักษะกระบวนการคิด
การจัดการ เคารพสิทธิการณ์ การประยุกต์ใช้ความรู้เพื่อป้องกันและแก้ปัญหา การเรียนรู้จาก
ประสบการณ์จริงและการปฏิบัติงานจริง การส่งเสริมให้รักการอ่าน และใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง การ
ผสมผสานความรู้ต่าง ๆ ให้สมดุลกัน ปลูกฝังคุณธรรมและค่านิยมอันดีงามและคุณลักษณะที่พึง
ประสงค์สอดคล้องกับเนื้อหาสาระ กิจกรรม ทั้งนี้โดยจัดบรรยากาศสิ่งแวดล้อมและแหล่งเรียนรู้
ให้เอื้อต่อการจัดกระบวนการเรียนรู้และการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือเครือข่ายผู้ปกครอง ชุมชน
ท้องถิ่น มามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนตามความเหมาะสม จัดให้มีการนิเทศการเรียน
การสอนแก่ครูในกลุ่มสาระต่าง ๆ โดยเน้นการนิเทศช่วยเหลือแบบกัลยาณมิตร เช่น นิเทศแบบ
เพื่อนช่วยเหลือเพื่อนเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนร่วมกันหรือแบบอื่น ๆ ตามความเหมาะสม
ส่งเสริมให้มีการพัฒนาครูเพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้ตามความเหมาะสม

จากการศึกษาสรุปได้ว่า การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ หมายถึง การปรับเปลี่ยน
แนวคิดและวิธีการในการจัดการเรียนรู้ โดยส่งเสริมให้ครูจัดทำแผนการสอน จัดเนื้อหาสาระและ
กิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยกระบวนการ
เรียนรู้เรียนรู้ที่หลากหลายเชิงบูรณาการ ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ส่งเสริม
ให้ผู้สอนจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียนการสอนให้เอื้อต่อการเรียนรู้ทั้งในและนอก
ห้องเรียน เพื่อให้ผู้เรียนพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ

6. การวัดผล ประเมิน และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน บทบาทและหน้าที่ของ
สถานศึกษา

- 6.1 กำหนดระเบียบการวัดและประเมินผลของสถานศึกษาตามหลักสูตร
สถานศึกษาโดยให้สอดคล้องกับนโยบายระดับประเทศ
- 6.2 จัดทำเอกสารหลักฐานการศึกษาให้เป็นไปตามระเบียบการวัดและประเมินผล
ของสถานศึกษา
- 6.3 วัดผล ประเมินผล เทียบโอนประสบการณ์ผลการเรียนและอนุมัติผลการเรียน
- 6.4 จัดให้มีผลการประเมินผลการเรียนทุกช่วงชั้นและจัดให้มีการซ่อมเสริมกรณี
มีผู้เรียนไม่ผ่านเกณฑ์การประเมิน
- 6.5 จัดให้มีการพัฒนาเครื่องมือในการวัดและประเมินผล

6.6 จัดให้สารสนเทศด้านการวัดผลประเมินผลและการเทียบโอนผลการเรียน เพื่อใช้อ้างอิง ตรวจสอบและการใช้ประโยชน์ในการพัฒนาการเรียนการสอน

6.7 ผู้บริหารสถานศึกษาอนุมัติผลประเมินการเรียนการสอนผ่านช่วงชั้นและจบ การศึกษาขั้นพื้นฐาน

6.8 การเทียบผลการเรียนเป็นอำนาจของสถานศึกษาที่จะแต่งตั้งคณะกรรมการ ดำเนินการเพื่อกำหนดหลักเกณฑ์วิธีการ ได้แก่ คณะกรรมการระดับเทียบการศึกษาทั้งในระบบ นอกกระบบและตามอัธยาศัย คณะกรรมการเทียบโอนผลการเรียน และเสนอคณะกรรมการบริหาร หลักสูตรและวิชาการพร้อมทั้งให้ผู้บริหารสถานศึกษาอนุมัติการเทียบโอน

ภัทรา นิคมานนท์ (2540 : 8) กล่าวว่า การวัดผล หมายถึง การใช้เทคนิควิธีการ ที่เรียกว่า เครื่องมืออย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อการศึกษา ค้นหา หรือตรวจสอบคุณลักษณะของบุคคล ผลงานหรือสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความหมายแทนพฤติกรรมหรือคุณลักษณะของสิ่ง ของหรือบุคคลที่ต้องการศึกษา

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2543 : 165) กล่าวว่า ในการวัดและประเมินผลมีคำศัพท์ ที่เกี่ยวข้องหลายคำ ดังนี้ 1) การสอบ (Test) หมายถึงการใช้เครื่องมือต่าง ๆ ในการทดสอบหรือ หมายถึง กระบวนการอันมีระบบที่ใช้ในการวัดเปรียบเทียบพฤติกรรมของบุคคลตั้งแต่ 2 คนหรือ มากกว่าขึ้นไป 2) การวัด (Measurement) เป็นกระบวนการกำหนดตัวเลขให้กับวัตถุสิ่งของหรือ บุคคล ตามความมุ่งหมายและเปรียบเทียบลักษณะความแตกต่างที่ปรากฏอยู่ในสิ่งที่จะวัดนั้น ๆ และ 3) การประเมิน (Evaluation) เป็นการพิจารณาตัดสินเกี่ยวกับคุณภาพความจริงและการ กระทำ

กรมวิชาการ (2545 : 42) ให้ความหมาย การเทียบโอน หมายถึง การนำผลการเรียน ซึ่ง เป็นความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ของผู้เรียน ที่เกิดจากการศึกษาในระบบ การศึกษานอกกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย มาประเมินเป็นส่วนหนึ่งของการประเมินการศึกษาตามหลักสูตรใด หลักสูตรหนึ่ง

เจริญ งามดี (2547 : 6) กล่าวว่า การวัดประเมินผลและการเทียบโอนผลการเรียน หมายถึง การกำหนดระเบียบเกี่ยวกับการวัดผลประเมินผลของสถานศึกษา โดยให้สอดคล้องกับ มาตรฐานการศึกษา โดยเน้นการประเมินตามสภาพจริง และการจัดให้มีการเทียบโอนความรู้ ทักษะ ประสบการณ์และผลการเรียนรู้จากสถานศึกษา สถานประกอบการอื่น ๆ ตามแนวทางที่ กระทรวงศึกษาธิการกำหนด

กนกวรรณ โดแฮม (2547 : 6) กล่าวว่า การกำหนดระเบียบการวัดผลและประเมินผล และการเทียบโอนผลการเรียนของสถานศึกษา มีการเทียบโอนผลการเรียนโดยคณะกรรมการ และ

จัดทำเอกสารหลักฐานการศึกษาจัดระบบสารสนเทศเพื่อใช้ในการอ้างอิงตรวจสอบและใช้ประโยชน์ในการพัฒนาการเรียนการสอน จัดให้มีการประเมินผลทุกช่วงชั้น และจัดให้มีการสอนซ่อมเสริมกรณีที่ผู้เรียนไม่ผ่านการประเมิน จัดให้มีการพัฒนาเครื่องมือในการวัดและประเมินผล

จากการศึกษาสรุปได้ว่า การวัดผลประเมินผลและการเทียบโอนผลการเรียน

หมายถึง การกำหนดแนวระเบียบเกี่ยวกับการวัดผลและประเมินผลของสถานศึกษา ให้สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษา จัดทำเอกสารหลักฐานให้เป็นไปตามระเบียบ ประเมินผลการเรียนทุกช่วงชั้น มีการพัฒนาเครื่องมือในการประเมินผล จัดระบบสารสนเทศด้านการวัดผลประเมินผล เน้นการประเมินผลตามสภาพจริง จัดให้มีการเทียบโอนความรู้ ทักษะ ประสบการณ์

7. การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา บทบาทและหน้าที่ของสถานศึกษา

7.1 กำหนดนโยบายและแนวทางการใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการทำงานของนักเรียน ครูและผู้เกี่ยวข้องกับการศึกษา

7.2 พัฒนาครูและนักเรียนให้มีความเกี่ยวกับการปฏิรูปการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นส่วนสำคัญในการเรียนรู้ที่ซับซ้อนขึ้นทำให้ผู้เรียนได้ฝึกการคิด การจัดการ การหาเหตุผลในการตอบปัญหา การผสมผสานความรู้แบบสหวิทยาการและการเรียนรู้ที่ซับซ้อนขึ้นทำให้ผู้เรียนได้ฝึกการคิด การจัดการ การหาเหตุผลในการตอบปัญหา การผสมผสานความรู้แบบสหวิทยาการและการเรียนรู้ในปัญหาที่ตนสนใจ

7.3 พัฒนาคุณภาพการศึกษาด้วยกระบวนการวิจัย

7.4 รวบรวม และเผยแพร่ผลการวิจัยเพื่อการเรียนรู้และพัฒนาคุณภาพการศึกษารวมทั้งสนับสนุนให้ครูนำผลการวิจัยมาใช้เพื่อพัฒนา การเรียนรู้และพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 24 และมาตรา 30 ได้ให้ความสำคัญของการนำวิจัยไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน โดยกำหนดให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการคือ ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมสื่อการเรียนและสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้มีความรอบรู้และใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อการเรียนการสอน และแหล่งวิทยาการประเภทต่าง ๆ สถานศึกษาดควรพัฒนากระบวนการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ โดยการส่งเสริมให้ผู้สอนสามารถทำการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละระดับการศึกษา มีผู้กล่าวถึงการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ดังนี้

สมบูรณ์ ดันยะ (2545 :56) กล่าวว่า การวิจัย หมายถึง กระบวนการในการค้นหาความรู้ความจริงในเรื่องที่เกี่ยวกับการศึกษา โดยวิธีการที่น่าเชื่อถือ เพื่อที่จะนำความรู้ความจริงนั้น ๆ ไปใช้ในการตัดสินใจแก้ปัญหา หรือเพื่อก่อให้เกิดความรู้และทฤษฎีใหม่

กนกวรรณ โดเยี่ยม (2547 : 7) กล่าวว่า การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา หมายถึง กระบวนการค้นหาความรู้และแนวปฏิบัติที่น่าไปสู่การปฏิรูปการเรียนรู้ที่เชื่อถือได้ สามารถนำผลการค้นพบมาแก้ไขการเรียนรู้หรือตัดสินใจในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและเผยแพร่ผลการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา รวมทั้งสนับสนุนให้ครูนำผลการวิจัยมาใช้เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา

เจริญ งามดี (2547 : 11) ได้สรุป ความหมายของการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาว่า หมายถึง การศึกษา ค้นคว้า วิเคราะห์ วิจัย เพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ รวมทั้งการประสานความร่วมมือในการศึกษา วิเคราะห์ วิจัย ตลอดจนการเผยแพร่ผลงานวิจัย หรือพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน และงานวิชาการกับสถานศึกษา บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงานและสถาบันอื่น

ไพศาล วรคำ (2552 : 6) การวิจัย หมายถึง กระบวนการค้นหาความรู้ความจริงด้วยวิธีการที่เป็นระบบ มีความเป็นปรนัย มีเหตุผลและเชื่อถือได้ เพื่อเพิ่มพูนองค์ความรู้ที่มีประโยชน์ในการบรรยาย อธิบาย ทำนายและควบคุมปรากฏการณ์ต่าง ๆ ให้ได้มากที่สุด

จากการศึกษาสรุปได้ว่า การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา หมายถึง กระบวนการศึกษาค้นคว้าหาความรู้ความจริง แนวปฏิบัติที่น่าไปสู่การปฏิรูปการเรียนรู้ด้วยวิธีการที่เป็นระบบ มีเหตุผลและเชื่อถือได้ สามารถนำผลการค้นพบมาแก้ไขปัญหการจัดการเรียนรู้หรือตัดสินใจในการพัฒนาการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและเผยแพร่ผลการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา รวมทั้งสนับสนุนให้ครูนำผลการวิจัยมาใช้ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา

8. การพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งการเรียนรู้ บทบาทและหน้าที่ของสถานศึกษา

8.1 จัดให้มีแหล่งการเรียนรู้อย่างหลากหลายทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา ให้พอเพียงเพื่อสนับสนุนการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองกับการจัดกระบวนการเรียนรู้

8.2 จัดระบบแหล่งการเรียนรู้ภายในโรงเรียนให้เอื้อต่อการจัดการเรียนของผู้เรียน เช่น พัฒนาห้องสมุดให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ จัดให้มีห้องสมุดหมวดวิชา ห้องสมุดเคลื่อนที่ มุมหนังสือในห้องเรียน ห้องพิพิธภัณฑ์ ห้องมัลติมีเดีย ห้องคอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต ศูนย์วิทยบริการ Resource Center สวนสุขภาพ สวนวรรณคดี สวนหนังสือ สวนธรรมมะ เป็นต้น

8.3 จัดระบบข้อมูลแหล่งการเรียนรู้ในท้องถิ่นให้เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียนของสถานศึกษาของตนเอง เช่น จัดเส้นทาง/แผนที่และระบบการเชื่อมโยงเครือข่ายห้องสมุด

ประชาชนห้องสมุดสถาบันการศึกษา พิพิธภัณฑ์ พิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์ ภูมิปัญญาท้องถิ่น

8.4 ส่งเสริมให้ครูและนักเรียนได้ใช้แหล่งการเรียนรู้ ทั้งในและนอกสถานที่เพื่อพัฒนาการเรียนรู้และนิเทศ กำกับติดตาม ประเมินและปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง

8.5 ส่งเสริมให้ครูและนักเรียนใช้แหล่งเรียนรู้ในต่างประเทศ

กรมวิชาการ (2542 : 43) ได้ให้ความหมายของแหล่งเรียนรู้ไว้ว่า แหล่งเรียนรู้

หมายถึง แหล่งข้อมูล ข่าวสาร สารสนเทศ และประสบการณ์ที่สนับสนุนส่งเสริมให้ผู้เรียนใฝ่รู้ ใฝ่เรียน แสวงหาความรู้ และเรียนรู้ด้วยตนเองตามอัธยาศัยอย่างกว้างขวางและต่อเนื่อง เพื่อเสริมสร้างให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้และเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2544 : 2-3) ได้ให้ความหมายของแหล่งเรียนรู้ว่า หมายถึง แหล่งหรือที่รวมที่อาจมีสภาพที่หรือศูนย์รวมที่ประกอบด้วยข้อมูล ข่าวสาร ความรู้ และกิจกรรมที่มีกระบวนการเรียนรู้ หรือกระบวนการศูนย์กลางการเรียนรู้ เป็นการเรียนรู้ที่มีกำหนดเวลาเรียน ยืดหยุ่นสอดคล้องกับความต้องการและความพร้อมของผู้เรียน การประเมินและการวัดผลการเรียนลักษณะเฉพาะสร้างขึ้นให้เหมาะสมกับการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องไม่จำเป็นต้องเป็นรูปแบบเดียวกันกับการประเมินในห้องเรียน ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้กำหนดบทบาทหน้าที่ของแหล่งการเรียนรู้ไว้ดังนี้

1. การจัดการศึกษาในรูปแบบที่หลากหลาย สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนในทุกกลุ่มเป้าหมาย และเหมาะสมกับภาวะความพร้อมของแหล่งเรียนรู้ในแต่ละพื้นที่
2. สร้างกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเอง สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับสภาพสังคม วิถีชีวิต และสภาพเศรษฐกิจ การเมือง ของแต่ละสังคม
3. จัดหาความร่วมมือ โดยร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐ เอกชน ชุมชนและองค์กรที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งผู้เรียน เพื่อจัดทำหลักสูตรที่ยืดหยุ่น ผู้เรียนสามารถเลือกเรียนได้ตามความสนใจ
4. หลักสูตรเนื้อหาสาระเป็นที่ยอมรับ สามารถโอนความรู้จากการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเข้าสู่ระบบการศึกษาในระบบโรงเรียน
5. จัดทำสื่อที่ใช้ในการนำเสนอการเรียนการสอนอย่างหลากหลาย ได้แก่ สื่อเสริมแบบเรียน สื่อวิทยุ โทรทัศน์ คอมพิวเตอร์ช่วยสอน รวมทั้งสื่อบุคคลที่เป็นวิทยากรในห้องเรียน
6. ประสานเชื่อมโยงกับองค์กรต่าง ๆ เพื่อให้ทุกคนได้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา
7. อบรมผู้เกี่ยวข้อง จัดการอบรมผู้เกี่ยวข้องเพื่อให้จัดการศึกษาในแหล่งเรียนรู้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

8. สนับสนุนด้านทรัพยากรและจัดทำมาตรฐาน ตัวชี้วัดและประเมินผล จัดให้มีการสนับสนุนด้านทรัพยากร และการจัดทำมาตรฐานตัวชี้วัดการดำเนินการอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ ทั้งนี้เกณฑ์วัดความสำเร็จ ควรมีหลากหลายเพื่อให้สอดคล้องกับขีดความสามารถของผู้เรียน

กระทรวงศึกษาธิการ (2547 : 3-4) ได้แบ่งแหล่งเรียนรู้ออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่

1. แหล่งเรียนรู้ตามธรรมชาติ เป็นแหล่งเรียนรู้ที่นักเรียนสามารถศึกษาหาความรู้ได้จากสิ่งที่มีอยู่แล้วตามธรรมชาติ เช่น แม่น้ำ ภูเขา ป่าไม้ ลำธาร กรวด หิน ดิน ทราย ชายทะเล เป็นต้น

2. แหล่งเรียนรู้ที่มนุษย์สร้างขึ้น เป็นแหล่งเรียนรู้ที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อสืบทอดศิลปวัฒนธรรมตลอดจนเทคโนโลยีและสิ่งอำนวยความสะดวกของมนุษย์ เช่น โบราณสถาน โบราณวัตถุ พิพิธภัณฑ์ ห้องสมุดประชาชน สถาบันการศึกษา สวนสาธารณะ ตลาด บ้านเรือนที่อยู่อาศัย สถานประกอบการ เป็นต้น

3. แหล่งเรียนรู้ที่เป็นทรัพยากรบุคคล เป็นแหล่งเรียนรู้ที่ถ่ายทอดความรู้ความสามารถ คุณธรรม จริยธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ทั้งด้านการประกอบอาชีพและการสืบสานวัฒนธรรม ตลอดจนนักคิด นักประดิษฐ์ และผู้ที่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในด้านต่างๆ ได้แก่ ครู ผู้ปกครอง ลูก ป้า น้า อา ตลอดจนคนที่มีความรู้ความสามารถและเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน

จากการศึกษาสรุปได้ว่า การพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้ หมายถึง การจัดระบบและการจัดให้มีแหล่งข้อมูลข่าวสาร สารสนเทศ แหล่งความรู้ วิทยากรและภูมิปัญญาท้องถิ่นทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษาให้พอเพียง เพื่อสนับสนุนให้ผู้เรียนแสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเองกับกระบวนการจัดการเรียนรู้

9. การนิเทศการศึกษา บทบาทและหน้าที่ของสถานศึกษา

9.1 สร้างความตระหนักให้แก่ครูและผู้เกี่ยวข้องให้เข้าใจกระบวนการนิเทศ

ภายในว่าเป็นกระบวนการทำงานร่วมกันที่ใช้เหตุผลการนิเทศเป็นการพัฒนาปรับปรุงวิธีการทำงานของแต่ละบุคคลให้มีคุณภาพ การนิเทศเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหาร เพื่อให้ทุกคนเกิดความเชื่อมั่นว่า ได้ปฏิบัติถูกต้อง ก้าวหน้าเกิดความเชื่อมั่นว่าได้ปฏิบัติถูกต้องก้าวหน้าและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียนและตัวครูเอง

9.2 จัดการนิเทศภายในสถานศึกษาให้มีคุณภาพทั่วถึงและต่อเนื่องเป็นระบบและ

กระบวนการ

9.3 จัดระบบนิเทศภายในสถานศึกษาให้เชื่อมโยงกับระบบนิเทศการศึกษาของ

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541 : 3) ให้ความหมายของการนิเทศการศึกษา คือ กระบวนการการทำงานร่วมกับครูและบุคลากรทางการศึกษา หรือการที่ผู้นิเทศใช้กระบวนการกระตุ้น ชักจูง ทำทาส ริเริ่ม ร่วมคิด ร่วมทำสนับสนุน ให้มีการพัฒนาคุณภาพของนักเรียนตามความจำเป็นของการพัฒนา โดยผ่านครูและผู้บริหารการศึกษา ซึ่งเป็นงานพัฒนาที่ควรดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยมุ่งคุณภาพที่การเรียนการสอนและผลที่เกิดกับนักเรียน เพื่อให้ได้มาซึ่งสัมฤทธิ์ผลสูงสุดในการสอนนักเรียน

เสถียร เทียงธรรม (2542 : 37) สรุปไว้ว่า การนิเทศการศึกษา เป็นกระบวนการทำงานร่วมกันของบุคลากรทางการศึกษาอย่างเป็นระบบ เพื่อพัฒนาปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพสูง อันจะส่งผลโดยตรงต่อตัวนักเรียน ดังนั้นจึงไม่เป็นการเหมาะสมที่จะเรียนแบบหรือออกแบบการทำงานกัน โดยมีได้มีการดัดแปลงแก้ไขให้เหมาะสม การนิเทศโดยอาศัยการสร้างนี้ เป็นการให้เสรีภาพแก่ครูอย่างเต็มที่ในการทำงาน

พนม ศรีนอก (2543 : 11) ได้สรุปความหมายของการนิเทศการศึกษาไว้ว่า การนิเทศการศึกษาหมายถึง กระบวนการพัฒนาปรับปรุงการศึกษาอย่างต่อเนื่อง โดยมุ่งที่การจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ เพื่อให้นักเรียนได้พัฒนาและเกิดความงอกงาม

สนธยา ผลหมู่ (2544 : 21) กล่าวว่า การนิเทศการศึกษา หมายถึง การดำเนินการร่วมกันของบุคคลภายในโรงเรียนในการพัฒนาการจัดการเรียนให้มีประสิทธิภาพ และส่งผลต่อคุณภาพของนักเรียนสูงสุดรวมทั้งให้ครูเกิดความก้าวหน้าในวิชาชีพ

จากการศึกษาสรุปได้ว่า การนิเทศการศึกษา หมายถึง กระบวนการทำงานร่วมกันอย่างเป็นระบบของบุคลากรในสถานศึกษาที่ใช้ผลการนิเทศไปพัฒนาปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนและวิธีการทำงานของแต่ละบุคคลให้มีคุณภาพ การนิเทศเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารเพื่อให้ทุกคนได้เชื่อมั่นว่าได้ปฏิบัติถูกต้องก้าวหน้าและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียนและต่อครู

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2553 : 224) ได้กล่าวถึงความจำเป็นของการนิเทศว่าการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องในด้านต่าง ๆ ของสังคม เศรษฐกิจ การเมือง วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี รวมทั้งนวัตกรรมต่าง ๆ ทำให้สถานศึกษาจำเป็นต้องมีการพัฒนาและปรับปรุงอยู่เสมอให้เหมาะสมกับสภาพการณ์นั้น การนิเทศจึงมีความจำเป็น เนื่องจากสภาพการนิเทศของกรมที่รับผิดชอบ การนิเทศมีข้อจำกัด สถานศึกษากระจายอยู่ตามพื้นที่ต่าง ๆ ทั่วประเทศ กรมไม่สามารถจัดทำทั่วถึง ความจำเป็นของการนิเทศภายในสถานศึกษามีดังนี้

1. สถานศึกษามีจำนวนจำกัด ไม่สามารถนิเทศได้อย่างทั่วถึง และเจาะลึกถึงการเรียนการสอนในห้องเรียน มีการขยายตัวในด้านสถานศึกษา และขนาดของสถานศึกษา

2. การศึกษาด้านอาชีวศึกษา มีความหลากหลายในวิชาชีพ ความชำนาญความรู้เฉพาะสาขาทั้งทฤษฎี และปฏิบัติการจัดการนิเทศให้ครบตามสาขา และเพียงพอจึงเป็นสิ่งทำได้จำกัด

3. การนิเทศภายในสถานศึกษาเป็นการใช้ทรัพยากรสถานศึกษา ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ซึ่งบุคลากรมีจำนวนมาก และมีความชำนาญในสาขา เป็นการพัฒนาและปรับปรุงคุณภาพการศึกษาด้วย

4. การนิเทศภายในสถานศึกษา ก็จะได้สร้างความใกล้ชิดความคุ้นเคยกัน และการทำงานร่วมกัน มีความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกัน เกิดความสัมพันธ์ภาพที่ดีต่อกันในการทำงาน

5. การประสานงานในสถานศึกษาจะสะดวก เพราะความคุ้นเคยกันมีประชาสัมพันธ์กันได้ทั่วถึง

การดำเนินการนิเทศภายในโรงเรียนให้ได้ผลดีต้องอาศัยหลักการเพื่อการดำเนินงานเป็นไปในทิศทางเดียวกัน เพราะการนิเทศภายในโรงเรียนเป็นงานที่มุ่งพัฒนาความเจริญในด้านการจัดการศึกษาทุก ๆ ด้าน และก่อนที่มีผลการดำเนินงานนิเทศภาพใน ก็มีความจำเป็นที่ต้องทำความเข้าใจหลักการดำเนินงานนิเทศภายในโรงเรียนซึ่งนักการศึกษาหลายท่านตลอดจนหน่วยงานต่าง ๆ ได้เสนอไว้ดังนี้

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541 : 52) ได้ให้หลักการดำเนินการนิเทศภายในโรงเรียน ไว้ดังนี้

1. การนิเทศภายในโรงเรียนจะต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบและต่อเนื่องตามขั้นตอนกระบวนการนิเทศ

2. บุคลากรที่เป็นหลักสำคัญในการดำเนินการพัฒนาระบบนิเทศภายในโรงเรียนคือ ผู้บริหาร โรงเรียน และจะต้องดำเนินการ โดยเปิดโอกาสให้คณะครูในโรงเรียน มีส่วนร่วมในการดำเนินการ

3. การนิเทศภายในโรงเรียนจะต้องสอดคล้องกับความต้องการจำเป็นในการพัฒนาของครู ของโรงเรียน และสอดคล้องกับระดับพัฒนาของครู

4. เป้าหมายสำคัญของการนิเทศ คือ การส่งเสริม สนับสนุน หรือให้ความช่วยเหลือครูในโรงเรียนให้ประสบความสำเร็จในการปฏิบัติการหลัก คือ การสอนหรือการสร้างเสริมพัฒนาการของนักเรียนทุกด้านให้เต็มตามวัย และเต็มศักยภาพ โดยมีหลักสูตรเป็นกรอบในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อการนิเทศการศึกษา สามารถปฏิบัติตามจุดมุ่งหมาย โดยสมบูรณ์มีความต่อเนื่องเกิดผลสัมฤทธิ์ตามความคาดหวังของการศึกษา มีนักการศึกษาจำแนกผู้ให้การนิเทศไว้ดังนี้

ปริยาพร วงศ์อนุโรจน์ (2553 : 228) ได้กล่าวถึงผู้ให้การนิเทศการศึกษาประกอบด้วย

1. ผู้บริหารสถานศึกษา
2. ผู้ช่วยผู้บริหารการศึกษา โดยเฉพาะฝ่ายวิชาการ
3. หัวหน้าคณะ หัวหน้าแผนก หัวหน้างานหรือหัวหน้าโครงการ
4. ครูอาจารย์ที่ทำหน้าที่สอน แต่มีความรู้สามารถเฉพาะด้าน สามารถสาธิตหรือ

ให้คำปรึกษาแนะนำแก่เพื่อนร่วมงานได้

จากความจำเป็นดังกล่าวข้างต้นสรุปได้ว่าการนิเทศการศึกษาในโรงเรียน มีความจำเป็นและมีความสำคัญยิ่ง เพราะเป็นกระบวนการดำเนินงานตามภารกิจของผู้บริหารสถานศึกษา และคณะครู ในการที่จะพัฒนาการเรียนการสอนให้บรรลุเป้าหมายและบังเกิดผลดีแก่ผู้เรียน

10. การแนะแนว บทบาทและหน้าที่ของสถานศึกษา

10.1 กำหนดนโยบายการจัดการศึกษาที่มีการแนะแนวเป็นองค์ประกอบสำคัญ

โดยให้ทุกคนในสถานศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นมีส่วนร่วมในกระบวนการแนะแนวและดูแลช่วยเหลือนักเรียน

10.2 จัดระบบงานและโครงสร้างองค์กรแนะแนวและดูแลช่วยเหลือนักเรียนของ

สถานศึกษาให้ชัดเจน

10.3 สร้างความตระหนักให้ครูทุกคนเห็นคุณค่าของการแนะแนวและดูแล

ช่วยเหลือนักเรียน

10.4 ส่งเสริมและพัฒนาให้ครูได้รับความรู้เพิ่มเติมในเรื่องจิตวิทยาและการแนะ

แนวและดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อให้สามารถบูรณาการในการจัดการเรียนรู้และเชื่อมโยงสู่การดำรงชีวิตประจำวัน

10.5 คัดเลือกบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถและบุคลิกภาพที่เหมาะสม ทำ

หน้าที่ครูแนะแนวครูที่ปรึกษา ครูประจำชั้น และคณะอนุกรรมการแนะแนว

10.6 ดูแล กำกับ นิเทศ ติดตามและสนับสนุนการดำเนินงานและดูแลช่วยเหลือ

นักเรียนอย่างเป็นระบบ

10.7 ส่งเสริมความร่วมมือและความเข้าใจอันดีระหว่างครู ผู้ปกครองและชุมชน

10.8 ประสานงานด้านการแนะแนว ระหว่างสถานศึกษา องค์กรภาครัฐและ

เอกชน บ้าน ศาสนสถาน ชุมชน ในลักษณะเครือข่ายการแนะแนว

10.9 เชื่อมโยงระบบแนะแนวและระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ลักษณะ สรีรวัฒน์ (2543 : 349) ได้ให้ความหมายของการแนะแนวว่า การแนะแนว

เป็นกระบวนการช่วยเหลือบุคคลให้เข้าใจตนเองและสิ่งแวดล้อม เพื่อให้เขาสามารถนำตนเองได้

เป็นต้นว่าการตัดสินใจได้ว่าจะศึกษาด้านใดประกอบอาชีพ หรือแก้ปัญหาอย่างไร และสามารถปรับตัวได้อย่างมีความสุข มีความเจริญก้าวหน้าในชีวิต ได้พัฒนาตนเองให้ถึงขีดสุดในทุกด้าน

เกษม วัฒนชัย (2544 : 1) ได้กล่าวถึงการแนะแนวของ กระทรวง ศึกษาธิการว่า ได้ตระหนักถึงความสำคัญของการแนะแนว ซึ่งเป็นศาสตร์สาขาหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญทั้งทางตรงและทางอ้อม ในด้านการให้ความช่วยเหลือสนับสนุน และส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนตลอดจนประชาชนทั่วไป ได้รู้จักและเข้าใจตนเอง รู้จักคิด และตัดสินใจแก้ปัญหาด้วยตนเอง รู้จักเป้าหมายของชีวิต สามารถปรับตัว และดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุข เพื่อนำสู่คุณภาพชีวิตที่ดีต่อไป ดังนั้นการแนะแนวจึงมีบทบาทสำคัญในการสร้างสังคมสร้างงานและสร้างชาติ กล่าวคือ สร้างคนให้รู้จักและเข้าใจตนเอง สร้างงาน คือ ให้คนรู้ความถนัดความสนใจ และบุคลิกภาพของตน และข้อมูลอาชีพ ตลอดจนสามารถสัมพันธ์ตนเองกับอาชีพได้อย่างถูกต้อง มีการฝึกงานอาชีพหรือมีประสบการณ์งาน มีคุณลักษณะพื้นฐานที่จะเป็นในการประกอบอาชีพประสบความสำเร็จ สร้างชาติ คือ ให้คนมีความรู้ในทางวิชาการ (ทฤษฎี) มีทักษะทางวิชาการ มีคุณธรรมจริยธรรม เอื้ออาทร สมานฉันท์และเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม

กรมวิชาการ (2544 : 5) กิจกรรมแนะแนว เป็นกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนาความสามารถของผู้เรียนให้เหมาะสมตามความแตกต่างระหว่างบุคคล สามารถค้นพบ และพัฒนาศักยภาพของตน สร้างเสริมทักษะชีวิต วุฒิภาวะทางอารมณ์ การเรียนรู้ทางเชิงพหุปัญญา และการสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดี ซึ่งผู้สอนทุกคนต้องทำหน้าที่แนะแนวให้คำปรึกษาในด้านชีวิต การศึกษา ต่อและการพัฒนาตนเองสู่โลกอาชีพและการมีงานทำ

ศรีวรรณ จันทรวงศ์ (2542 : 76-78) กล่าวถึงความจำเป็นในการจัดบริการแนะแนวในโรงเรียนว่า การแนะแนวในโรงเรียนประถมศึกษา ถือว่ามีความจำเป็นเช่นเดียวกับการแนะแนวในระดับมัธยมศึกษา และอุดมศึกษาสภาพสังคมปัจจุบันก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ มากมายในชีวิตประจำวันมนุษย์ โดยเฉพาะเด็กชั้นประถมศึกษายังจัดอยู่ในวัยเยาว์ยากที่จะเผชิญปัญหาชีวิตตามลำพังได้บางครั้งเด็กก็ทำอะไรลงไปโดยขาดวิจารณญาณที่ถูกต้อง หรือทำลงไปเพราะความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ ความจำเป็นในการจัดบริการ

1. เพื่อจัดประสบการณ์อันดีงามให้เด็กตั้งแต่ขั้นต้นของชีวิตทำให้เด็กมีจิตใจที่ดีงาม

2. ช่วยเด็กที่ผิดปกติ ร่างกายพิการ สภาพจิตใจบกพร่องสติปัญญาต่ำ ให้ได้รับความช่วยเหลืออย่างถูกวิธี

3. ช่วยเหลือเด็กที่มีพฤติกรรมไปในทางที่ไม่ดี ได้มีโอกาสเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่สังคมยอมรับ

4. ช่วยให้เด็กมองโลกไปทางสภาพของความเป็นจริง ไม่ใช่คิดเลื่อนลอยเพื่อฝัน

หรือวาดวิมานในอากาศ

ลักษณะ สรวิวัฒน์ (2543 : 350) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายสูงสุดของการแนะแนว ไว้ดังนี้

1. การกำหนดให้บุคคลเกิดการพัฒนาด้านจิตที่ดีที่สุด
2. การทำให้บุคคลเกิดความเจริญรอบตัวทุกด้าน
3. การทำให้บุคคลเจริญสูงสุดเท่าที่จะเป็นไปได้
4. การทำให้บุคคลเจริญอย่างเต็มที่ และมีความสุข
5. การทำให้บุคคลรู้จักกาลเทศะ
6. การทำให้บุคคลมีความเจริญงอกงามในด้านร่างกาย สติปัญญาอารมณ์ สังคม

และจิตใจ

7. การทำให้บุคคลมีความเจริญงอกงามในการที่จะแนะแนวตนเอง และทำให้

ตัวเองบรรลุนิติภาวะ

8. การทำให้บุคคลมีความสามารถช่วยเหลือตนเอง ได้ในทุกเรื่อง
9. การทำให้บุคคลมีความสุขตามเอกภาพของตนและสามารถทำให้เกิดความสุข

ในสังคมได้อย่างแท้จริง

10. การทำให้บุคคลเรียนรู้ที่จะดำรงชีวิตอยู่มากกว่าที่จะปล่อยให้ชีวิตผ่านไปวัน ๆ

กรมวิชาการ (2545 : 38) ได้กล่าวถึงเป้าหมายของการแนะแนวไว้ว่า การแนะแนว

เป็นกระบวนการที่ช่วยให้บุคคลเข้าใจตนเอง และตัดสินใจที่จะช่วยตนเอง มีหลักการของ

1. เพื่อช่วยให้ผู้รับบริการสามารถพัฒนาตนเองให้เต็มศักยภาพ
2. เพื่อช่วยให้ผู้รับบริการสามารถป้องกันปัญหาที่จะเกิดกับตนเองได้
3. เพื่อช่วยให้ผู้รับบริการสามารถหาวิธีการที่เหมาะสมในการแก้ไขปัญหาที่จะ

เกิดกับตนเองได้

การบริการแนะแนวในโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพนั้น ผู้แนะแนวควรยึดหลักการ ดังนี้

1. บริการสำรวจและเก็บข้อมูลเกี่ยวกับตัวนักเรียน (Inventor service) เป็น

การรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ทางด้านส่วนตัว จิตวิทยา และสังคมของนักเรียน เช่น สถานที่เกิดสถานะ

ทางครอบครัว สติปัญญา ทั้งนี้เพื่อให้ครู และผู้ที่เกี่ยวข้องในการแนะแนว ได้รู้จักและเข้าใจเด็กแต่

ละคนได้ถูกต้อง สามารถช่วยเหลือนักเรียนได้ตามความเป็นจริง ส่วนวิธีเก็บรวบรวมข้อมูล อาจใช้

ทั้งแบบทดสอบ และวิธีการอื่น ๆ เช่น สังเกต สังคมมิติ

2. บริการข่าวสาร (Information service) เป็นการบริการข้อมูลและข่าวสารต่าง ๆ เพื่อให้นักเรียน ได้มีความรู้อย่างกว้างขวาง อันจะเป็นประโยชน์ในการตัดสินใจเลือก และกำหนดทิศทางการศึกษาการประกอบอาชีพของตนเองได้ การบริการข่าวสารนี้ อาจทำได้ด้วยการบรรยาย การออกบทความ หรือการเผยแพร่ การจัดนิทรรศการ

3. บริการให้คำปรึกษา (Counseling service) เป็นบริการที่ช่วยให้นักเรียนเข้าใจตนเองและสิ่งแวดล้อม และเห็นช่องทางในการเลือกและตัดสินใจแก้ปัญหาด้วยตนเอง และในการปรึกษานั้นผู้ให้คำปรึกษาจะต้องสร้างบรรยากาศที่ดี และจะต้องรักษาความลับของผู้มาขอคำปรึกษา ส่วนวิธีการปรึกษานั้นอาจหลาย ๆ แบบ เช่นการคล้อยตามคำพูด การหาทางแก้ไขร่วมกัน เป็นต้น

4. บริการจัดวางตัวบุคคล (Placement service) เป็นการช่วยเหลือนักเรียนในขณะที่อยู่ในโรงเรียน และออกจากโรงเรียนไปแล้ว เกี่ยวกับการหาอาชีพ การเลือกสถานที่เรียนให้ตรงกับ ความถนัด ความสนใจ และความต้องการของตน

5. บริการติดตามผล (Follow-up service) เป็นบริการที่มีการติดตามตัวนักเรียน ผู้ใช้บริการอย่างต่อเนื่อง เพื่อคุณภาพของบริการและนำข้อมูลที่ได้ ไปปรับปรุงแก้ไขบริการแนะแนวให้ดียิ่งขึ้น และหาทางช่วยเหลือสนับสนุนนักเรียนต่อไปเรื่อย ๆ เทคนิคหรือวิธีในการติดตามผล อาจทำโดยใช้แบบสอบถาม การสัมภาษณ์ การรายงานการสังเกต เป็นต้น

จากการศึกษาสรุปได้ว่า การแนะแนว หมายถึง กระบวนการช่วยเหลือบุคคลอย่างเป็นระบบและวิธีการชัดเจน เพื่อให้รู้จักและเข้าใจตนเอง สิ่งแวดล้อม รู้จักคิดและตัดสินใจแก้ปัญหาด้วยตนเอง รู้จักตั้งเป้าหมายของชีวิต สามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

11. การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา บทบาทและหน้าที่ของสถานศึกษามีดังนี้

11.1 กำหนดมาตรฐานการศึกษาเพิ่มเติมของสถานศึกษาเพิ่มเติมของสถานศึกษา ให้สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาชาติ มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน มาตรฐานสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและความต้องการของชุมชน

11.2 จัดระบบบริหารและสารสนเทศ โดยจัดโครงสร้างการบริหารที่เอื้อต่อการพัฒนางานและการสร้างระบบประกันคุณภาพภายในจัดระบบสารสนเทศให้เป็นหมวดหมู่ ข้อมูลมีความสมบูรณ์เรียกใช้ง่าย สะดวก รวดเร็วปรับปรุงให้เป็นปัจจุบันอยู่เสมอ

11.3 จัดทำแผนสถานศึกษาที่มุ่งเน้นคุณภาพการศึกษา (แผนกลยุทธ์/แผนยุทธศาสตร์)

11.4 ดำเนินการตามแผนพัฒนาสถานศึกษาในการดำเนิน โครงการ/กิจกรรม

สถานศึกษาต้องสร้างระบบการทำงานที่เข้มแข็งเน้นการมีส่วนร่วมและวงจรพัฒนาคุณภาพของ เดมมิ่ง (Deming Cycle) หรือที่รู้จักกันว่าวงจร PDCA

11.5 ตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษาโดยดำเนินการอย่างจริงจังต่อเนื่อง

ด้วยการสนับสนุนให้ครู ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม

11.6 ประเมินคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาตามมาตรฐานที่กำหนด เพื่อ

รองรับการประเมินคุณภาพภายนอก

11.7 จัดทำรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี (SAR) และสรุปรายงาน

ประจำปี โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด และเผยแพร่ต่อสาธารณชน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2544 : 7) ระบบประกันคุณภาพ

การศึกษา มีแนวคิดเพื่อส่งเสริมและเสนอแนวทางเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษา มีการดำเนินงานเป็น 3 ขั้นตอนดังนี้

1. การควบคุมคุณภาพภายใน (Internal quality control) เป็นการกำหนดมาตรฐาน

คุณภาพและการพัฒนาสถานศึกษาให้เข้าสู่มาตรฐาน สถานศึกษาต้องจัดให้มีระบบและกลไก

การควบคุมคุณภาพขององค์ประกอบต่าง ๆ ที่มีผลต่อคุณภาพของนักศึกษา และดำเนินการ อย่างมีระบบโดยใช้หลักการของการควบคุมคุณภาพที่เหมาะสม พร้อมทั้งมีระบบตรวจสอบและ ประเมินผลการดำเนินการภายในสถานศึกษาด้วย

2. การตรวจสอบคุณภาพ (Quality auditing) เป็นการตรวจสอบและติดตามผล

การดำเนินงานให้เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด คือ การตรวจสอบผลการดำเนินการ ของระบบ

และกลไกควบคุมคุณภาพที่สถานศึกษาจัดให้มีขึ้น โดยมีการตรวจสอบเชิงระบบมุ่งเน้น

การ พิจารณาว่ามีระบบควบคุมคุณภาพ หรือไม่ และได้ใช้ระบบที่พัฒนาขึ้นเพียงใด มีขั้นตอน

การดำเนินการที่จะทำให้เชื่อถือได้หรือไม่ว่าการศึกษาจะเป็นไปอย่างมีคุณภาพ ทั้งนี้มุ่งเน้น

การตรวจสอบภายในพันธกิจเป็นหลัก

3. การประเมินคุณภาพ (Quality assessment) เป็นการประเมินคุณภาพของ

สถานศึกษาโดยหน่วยงานที่กำกับดูแลในเขตพื้นที่ และหน่วยงานต้นสังกัดในส่วนกลาง ซึ่งถึง

แม้จะเป็นบุคคลภายนอก แต่ยังถือว่าเป็นการประเมินภายใน การประเมินผลการดำเนินการของ

โปรแกรมวิชาและสาขาวิชา โดยภาพรวมว่าเมื่อได้ใช้ระบบการประกันคุณภาพหรือระบบควบคุม

คุณภาพแล้วได้ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในเชิงคุณภาพมากขึ้นเพียงใด

ธีระ รุญเจริญ (2546 : 161) กล่าวว่า การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริการการจัดการศึกษา โดยเป้าหมายสำคัญของการประกันคุณภาพ คือ พัฒนาผู้เรียน ซึ่งกระบวนการพัฒนาผู้เรียนโดยทั่วไป มี 3 ชั้น คือ กระบวนการควบคุมคุณภาพ การตรวจสอบคุณภาพ และการประเมินคุณภาพ ซึ่งเป็นการประเมินคุณภาพ ซึ่งเป็นการประเมินคุณภาพของสถานศึกษา และหลักในการประกันคุณภาพภายในซึ่งได้แก่ การร่วมกันวางแผน การร่วมกันปฏิบัติตามแผน

รุ่ง แก้วแดง (2546 : 83) การประกันคุณภาพภายใน คือ กระบวนการจัดการที่มี การพัฒนาปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพ ซึ่งเป็นภารกิจหลักที่สถานศึกษา ต้องทำอยู่แล้ว การประกันคุณภาพไม่ใช่เรื่องใหม่เรื่องแปลกแยกไปจากงานปกติ ไม่ใช่ประเมิน เพื่อประเมิน ไม่เน้นการสร้างเอกสารแบบวัด หรือแบบการประเมินมากมายที่จะกลายเป็นกระดาษ กองโตแต่เป็นการประเมินเพื่อพัฒนาโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

จากการศึกษาสรุปได้ว่า การประกันคุณภาพภายใน หมายถึง การควบคุมคุณภาพ การตรวจสอบคุณภาพและการประเมินคุณภาพมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา จากภายในโดย บุคลากรของสถานศึกษา หรือโดยหน่วยงานต้นสังกัดที่มีหน้าที่กำกับดูแลสถานศึกษา เพื่อพัฒนา ปรับปรุงคุณภาพให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษา โดยมีเป้าหมายสำคัญอยู่ที่การพัฒนาคุณภาพ ให้เกิดกับผู้เรียน

12. การส่งเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งทางวิชาการ บทบาทและหน้าที่ของ สถานศึกษา

12.1 จัดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกับบุคคล ครอบครัวยุวมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบันอื่น

12.2 ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน โดยการจัดกระบวนการเรียนรู้ภายใน ชุมชน

12.3 ส่งเสริมให้ชุมชนจัดการศึกษาอบรมมีการแสวงหาความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร และรู้จักเลือกสรรภูมิปัญญาและวิทยาการต่าง ๆ

12.4 พัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการรวมทั้งหา วิธีการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์และชุมชน

กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2540 : 57) ได้กล่าวถึงบริการงานวิชาการ แก่ชุมชนว่า การบริการวิชาการ คือ การมีโครงการบริการด้านวิชาการแก่ชุมชน การจัดนิทรรศการ ทางวิชาการ การให้ข้อมูลข่าวสารทางวิชาการแก่ชุมชน

1. โรงเรียนจัดสอนหลักสูตรวิชาชีพพระยะสั้น และระยะยาวตามที่ชุมชนต้องการ
2. โรงเรียนร่วมกับหน่วยราชการอื่น ๆ เช่น ศูนย์ศึกษานอกโรงเรียน
3. มีโครงการบริการทางด้านวิชาการแก่ชุมชน โดยให้ความรู้วิชาต่าง ๆ ที่ชุมชนต้องการมีการจัดกิจกรรม จัดนิทรรศการทางวิชาการ การเชิญชวนชุมชนเข้ามาเยี่ยมชม
4. การมีข้อมูลข่าวสารทางวิชาการสาขาต่าง ๆ แก่ชุมชน โดยจัดทำเป็นสาร

โรงเรียนส่งเผยแพร่แก่ชุมชน

5. มีการบริการวิชาการอย่างต่อเนื่อง และสำรวจความสนใจของชุมชนเพื่อปรับปรุงการบริการให้ดีขึ้นที่น่าสนใจของชุมชนอย่างเสมอ

กระทรวงศึกษาธิการ (2546 : 38) ได้กำหนดแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการส่งเสริมความรู้

ทางวิชาการแก่ชุมชน ดังนี้

1. การศึกษา สำรวจความต้องการสนับสนุนงานวิชาแก่ชุมชน
2. จัดให้ความรู้ เสริมสร้างความคิด และเทคนิคทักษะทางวิชาการ เพื่อพัฒนา

ทักษะ วิชาชีพ และคุณภาพชีวิตของประชาชน ท้องถิ่น

3. การส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมทางวิชาการของสถานศึกษา และที่จัดโดยบุคคล ครอบครัวย องค์กร หน่วยงานและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา

4. ส่งเสริมให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ประสบการณ์ระหว่างบุคคลครอบครัวย

ชุมชนและท้องถิ่น

กนกวรรณ โดแฮม (2547 : 7) ให้ความหมาย การส่งเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งทางวิชาการ หมายถึง การส่งเสริม สนับสนุนให้ชุมชนสามารถเลือกสรรภูมิปัญญาและวิทยาการต่าง ๆ เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการ โดยความร่วมมือกับบุคคลชุมชน องค์กร หน่วยงานและสถาบันอื่นทางสังคม

ณัฐพล คำหารพล (2549 : 10) ได้ให้ความหมาย การส่งเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งทางวิชาการ หมายถึง การศึกษาสำรวจความต้องการส่งเสริม สนับสนุนวิชาการแก่ชุมชน จัดให้ความรู้ เสริมสร้างความคิด เทคนิค ทักษะทางวิชาการเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชน และส่งเสริมให้ประชาชนได้มามีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในกิจกรรมทางวิชาการ ประสบการณ์ระหว่างบุคคล ครอบครัวย ชุมชนและท้องถิ่น

จากการศึกษาสรุปได้ว่า การส่งเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งทางวิชาการ หมายถึง การจัดการเรียนรู้ในชุมชน ส่งเสริมสนับสนุนให้ชุมชนแสวงหาความรู้ ข้อมูลข่าวสาร สามารถเลือกภูมิปัญญาและวิทยาการต่าง ๆ ส่งเสริมให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ระหว่างกัน และส่งเสริมสนับสนุนชุมชน ท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมทางวิชาการของสถานศึกษา

13. การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับ สถานศึกษาและองค์กรอื่น

บทบาทและหน้าที่ของสถานศึกษา

13.1 ระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา ตลอดจนวิทยากรภายนอกและภูมิปัญญา

ท้องถิ่นเพื่อเสริมสร้างพัฒนาการของนักเรียนทุกด้านรวมทั้งสืบสานจารีตประเพณีศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น

13.2 เสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน ตลอดจนประสาน

งานกับองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อให้สถานศึกษาเป็นแหล่งวิชาการของชุมชนและมีส่วนการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น

13.3 ให้บริการด้านวิชาการที่สามารถเชื่อมโยงหรือแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารกับ

แหล่งวิชาการในที่อื่น ๆ

13.4 จัดกิจกรรมร่วมกับชุมชน เพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมการสร้างความสัมพันธ์

อันดีกับศิษย์เก่า การประชุมผู้ปกครองนักเรียน การปฏิบัติงานร่วมกับชุมชน การร่วมกิจกรรมกับสถาบันการศึกษาอื่น ๆ เป็นต้น

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545

หลายมาตราระบุว่า การจัดการจัดการศึกษายึดหลักการมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรอาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันทางสังคมอื่น รวมทั้งส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน โดยจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีการจัดการศึกษาอบรม มีการแสวงหาความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร และรู้จักเลือกสรรภูมิปัญญาและวิทยาการต่าง ๆ เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการ การประสานความร่วมมือจึงเป็นสิ่งจำเป็นและมีประโยชน์ต่อการดำเนินงานของสถานศึกษา

จักรกริช บุญเดช (2544 : 136) กล่าวว่า การประสานความร่วมมือ หมายถึง การเปิดโอกาสให้บุคคลอื่นซึ่งอาจเป็นบุคคลภายในหรือภายนอกหน่วยงาน เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมขององค์กร ไม่ว่าจะผ่านทางตรงหรือทางอ้อม เพื่อตัดสินใจหรือมีส่วนร่วมในกิจกรรมขององค์กร การดำเนินกิจกรรมนั้นมีผลกระทบต่อส่วนร่วม

กระทรวงศึกษาธิการ (2546 : 38) ได้มีแนวทางในการปฏิบัติเกี่ยวกับการประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาและองค์กรอื่น ไว้ดังนี้

1. ประสานความร่วมมือ ช่วยเหลือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาของรัฐ เอกชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานและระดับอุดมศึกษาทั้งบริเวณใกล้เคียงภายในเขตพื้นที่การศึกษา ต่างเขตพื้นที่การศึกษา

2. สร้างเครือข่ายความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับองค์กรต่าง ๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ

อู๊ด ศรีอุดม (2547 : 29) ได้สรุปว่า การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาอื่น เป็นการประสานความร่วมมือช่วยเหลือในการพัฒนางานวิชาการกับสถานศึกษาของรัฐและเอกชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้การพัฒนาชุมชนและโรงเรียนให้เจริญก้าวหน้าต่อไป

เจริญ งามดี (2547 : 14) ได้ให้ความหมาย การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาและองค์กรอื่น หมายถึง การประสานความร่วมมือ ช่วยเหลือในการพัฒนาวิชาการศึกษาของรัฐ เอกชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้งภายในประเทศและนอกประเทศ

ฉัฐพล คำหารพล (2549 : 10) ได้ให้ความหมาย การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาและองค์กรอื่น หมายถึง การดำเนินการเกี่ยวกับการประสานความร่วมมือ ช่วยเหลือสร้างเครือข่ายในการพัฒนางานวิชาการกับสถานศึกษาของรัฐ ของเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและองค์กรอื่น ๆ

จากการศึกษาสรุปได้ว่า การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาและองค์กรอื่น หมายถึง การประสานความร่วมมือ การสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาของรัฐ ชุมชน เอกชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้งที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน และระดับอุดมศึกษา รวมทั้งองค์กรต่าง ๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ

14. การส่งเสริมสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงาน สถานประกอบการและ สถาบันอื่นที่จัดการศึกษา บทบาทและหน้าที่ของศึกษามีดังนี้

14.1 ประชาสัมพันธ์สร้างความเข้าใจต่อบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบันสังคมอื่น ในเรื่องเกี่ยวกับสิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานการศึกษา

14.2 จัดให้มีการสร้างความรู้ความเข้าใจ การเพิ่มความพร้อมให้กับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่นที่ร่วมจัดการศึกษา

14.3 ร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ร่วมกันจัดการศึกษาและใช้ทรัพยากรร่วมกันให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน

14.4 ส่งเสริมสนับสนุนให้มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างสถานศึกษากับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น

14.5 ส่งเสริมสนับสนุนให้บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่นได้รับความช่วยเหลือทางด้านวิชาการตามความเหมาะสมและจำเป็น

14.6 ส่งเสริมและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ทั้งด้านคุณภาพและปริมาณเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีประสิทธิภาพ

กระทรวงศึกษาธิการ (2546 : 38) ได้กำหนดแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงาน และสถาบันสังคมอื่นที่จัดการศึกษา ไว้ดังนี้

1. สำรวจและศึกษาข้อมูลการจัดการศึกษา รวมทั้งความต้องการในการได้รับการสนับสนุนด้านวิชาการแก่ชุมชน บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงานและสถาบันสังคมอื่นที่จัดการศึกษา

2. ส่งเสริม สนับสนุนการพัฒนาวิชาการและพัฒนาการเรียนรู้ในการจัดการศึกษาของบุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงานและสถาบันสังคมอื่นที่จัดการศึกษา

3. จัดให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการจัดการศึกษาของบุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงานและสถาบันสังคมอื่นที่จัดการศึกษา

อู๊ด ตรีอุดม (2547 : 30) ได้กล่าวว่า การส่งเสริมและการสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงาน และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา เป็นการส่งเสริม สนับสนุนพัฒนาวิชาการและพัฒนาการเรียนรู้ในการจัดการศึกษาของบุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงานและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา รวมทั้งหาวิธีการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์พัฒนา ระหว่างชุมชนกับสถานศึกษา

นุมนวล กะตะศิลา (2549 : 8-9) ได้กล่าวว่า การส่งเสริมและการสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงาน และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา หมายถึง การดำเนินงานเกี่ยวกับและสนับสนุนการพัฒนาวิชาการและพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ในการจัดการศึกษาของบุคคล ครอบครัว หน่วยงานและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา

ฉัฐพล คำหารพล (2549 : 10) ได้ให้ความหมายของ การส่งเสริมและการสนับสนุน งานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัวยุติธรรม องค์กร หน่วยงาน และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา หมายถึง การสำรวจและศึกษาข้อมูลรวมทั้งความต้องการส่งเสริม สนับสนุนการจัดการศึกษา การพัฒนา วิชาการ การพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้และการและเปลี่ยนเรียนรู้ในการจัดการศึกษาของบุคคล ครอบครัวยุติธรรม หน่วยงานและสถานศึกษาอื่นที่จัดการศึกษา

จากการศึกษาสรุปได้ว่า การส่งเสริมสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัวยุติธรรม หน่วยงาน สถานประกอบการและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา หมายถึง การประชาสัมพันธ์ สร้างความรู้ความเข้าใจ การส่งเสริมสนับสนุนให้มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกันระหว่าง สถานศึกษากับบุคคล ครอบครัวยุติธรรม ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กร เอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ สถาบันสังคมอื่นที่จัดการศึกษาและ ให้ความช่วยเหลือทางวิชาการตามความเหมาะสม

15. การจัดทำระเบียบและแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับงานด้านวิชาการของสถานศึกษา บทบาทและหน้าที่ของสถานศึกษามีดังนี้

15.1 ศึกษาและวิเคราะห์ระเบียบและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานด้านวิชาการของ สถานศึกษา เพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายรับรู้และถือปฏิบัติเป็นแนวเดียวกัน

15.2 จัดทำร่างระเบียบและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานด้านวิชาการของสถานศึกษา เพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายรับรู้และถือปฏิบัติเป็นแนวเดียวกัน

15.3 ตรวจสอบร่างระเบียบและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานด้านวิชาการของ สถานศึกษาและแก้ไขปรับปรุง

15.4 นำระเบียบและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานด้านวิชาการของสถานศึกษาไปสู่ การปฏิบัติ

15.5 ตรวจสอบและประเมินผลการใช้ระเบียบและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานด้าน วิชาการของสถานศึกษาและนำไปแก้ไขปรับปรุงให้เหมาะสมต่อไป

16. การคัดเลือกหนังสือ แบบเรียนเพื่อใช้ในการศึกษา บทบาทและหน้าที่ของ สถานศึกษามีดังนี้

16.1 ศึกษา วิเคราะห์ คัดเลือกหนังสือเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ ที่มีคุณภาพ สอดคล้องกับหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อเป็นหนังสือแบบเรียนเพื่อใช้ในการจัดการเรียนการสอน

16.2 จัดทำหนังสือเรียน หนังสือเสริมประสบการณ์ หนังสืออ่านประกอบ แบบฝึกหัด ใบงาน ใบความรู้เพื่อใช้ประกอบการเรียนการสอน

16.3 ตรวจสอบพิจารณาคุณภาพหนังสือ หนังสือเสริมประสบการณ์ หนังสืออ่านประกอบ แบบฝึกหัด ใบงาน ใบความรู้เพื่อใช้ประกอบการเรียนการสอน

กระทรวงศึกษาธิการ (2553 : 16) ได้กำหนดแนวทางในการคัดเลือกหนังสือแบบเรียนเพื่อใช้ในการศึกษาดังนี้

1. ครูผู้สอนเป็นผู้เลือกหนังสือ เสนอให้คณะกรรมการวิชาการ และผ่านความเห็นชอบจากคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และคณะกรรมการภาคี 4 ฝ่าย (ผู้แทนครู ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนชุมชน และผู้แทนกรรมการนักเรียน) โดยพิจารณาคัดเลือกหนังสือที่สอดคล้องกับหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการ และมีเนื้อหาสาระตรงตามความต้องการของครู ซึ่งสามารถเลือกได้จากทุกสำนักพิมพ์ตามบัญชีกำหนดสื่อการเรียนรู้สำหรับเลือกใช้ในสถานศึกษา

2. หนังสือเรียนที่ใช้ในปีการศึกษา 2553 แบ่งเป็น 2 ลักษณะ

2.1 หนังสือเรียน ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ใช้สำหรับชั้นประถมศึกษาปีที่ 2, 3, 5 และ 6 (7 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ไม่รวมสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม) และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2, 3, 5 และ 6 ใน 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้

2.2 หนังสือเรียน ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2553 ใช้สำหรับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1, 4 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1, 4 ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ รวมถึง ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2, 3, 5 และ 6 ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

3. แบบฝึกหัดที่ใช้ในปีการศึกษา 2553 แบ่งเป็น 2 ลักษณะ

3.1 แบบฝึกหัด ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ใช้สำหรับชั้นประถมศึกษาปีที่ 2, 3, 5 และ 6

3.2 แบบฝึกหัด ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ใช้สำหรับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และ 4

4. การคัดเลือกหนังสือเรียน ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ให้สถานศึกษาคัดเลือกรายการเดิมที่จัดซื้อไว้ในปีการศึกษา 2552 เพื่อทดแทนหนังสือเรียนที่ชำรุด เว้นแต่หนังสือดังกล่าวสำนักพิมพ์ไม่มีแผนการผลิตเพิ่ม (ศึกษาข้อมูลจากบัญชีกำหนดสื่อการเรียนรู้ สำหรับเลือกใช้ในสถานศึกษา) สถานศึกษาสามารถเปลี่ยนรายการใหม่ได้

จากการศึกษาแนวทางการคัดเลือกหนังสือ แบบเรียนเพื่อใช้ในสถานศึกษา สรุปได้ว่า การคัดเลือกหนังสือ แบบเรียนเพื่อใช้ในสถานศึกษา หมายถึง การศึกษา วิเคราะห์ คัดเลือกหนังสือแบบเรียนกลุ่มสาระต่าง ๆ มีคุณภาพสอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานมีเนื้อหา

สาระตรงตามความต้องการของครู เพื่อเป็นหนังสือแบบเรียนที่ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียน การสอน

17. การพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ซึ่งต่อไปนี้จะได้กล่าวถึง รายละเอียดของการดำเนินงานในแต่ละด้านดังต่อไปนี้ บทบาทและหน้าที่ของสถานศึกษามีดังนี้

17.1 จัดให้มีการร่วมกันกำหนดนโยบาย วางแผนในเรื่องการจัดและพัฒนาสื่อ การเรียนรู้และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาของสถานศึกษา

17.2 พัฒนาบุคลากรในสถานศึกษาในเรื่องเกี่ยวกับการพัฒนาสื่อการเรียนรู้และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาพร้อมทั้งให้มีการจัดตั้งเครือข่ายทางวิชาการ ชมรมวิชาการเพื่อเป็นแหล่ง การเรียนรู้ของสถานศึกษา

17.3 พัฒนาและใช้สื่อและเทคโนโลยีทางการศึกษาโดยมุ่งเน้นการพัฒนาสื่อและ เทคโนโลยีทางการศึกษาที่ให้ข้อเท็จจริงเพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ๆ เกิดขึ้น โดยเฉพาะหาแหล่งสื่อ ที่เสริมการจัดการศึกษาของสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ

17.4 พัฒนาห้องสมุดของสถานศึกษาให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาและ ชุมชน

17.5 นิเทศ ติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากรในการจัดหา ผลิต ใช้และพัฒนาสื่อและเทคโนโลยีทางการศึกษา

กรมวิชาการ (2544 : 10) ได้กล่าวว่า สื่อการเรียนการสอน หมายถึงวัสดุหรือเครื่องมือ ที่จัดทำขึ้นซึ่งมีข้อมูลเนื้อหาสาระที่เป็นประโยชน์ต่อประสบการณ์ การเรียนรู้ สำหรับนำไปใช้ในการ เรียนการสอนของครู และนักเรียนให้เป็นไปตามหลักสูตร กำหนดสื่อการเรียนการสอนเป็น องค์ประกอบสำคัญประการหนึ่งที่ใช้ประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนรู้ เนื้อหา เกิดทักษะกระบวนการ และความรู้ที่นึกคิดต่าง ๆ อันจะนำไปสู่จุดหมายของหลักสูตร

กระทรวงศึกษาธิการ (2546 : 36) ได้วางแนวทางการปฏิบัติของผู้บริหารใน การพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษา คือ

1. ศึกษา วิเคราะห์ ความจำเป็นในการใช้สื่อและเทคโนโลยีเพื่อจัดการเรียน การสอน และส่งเสริมงานวิชาการ

2. ส่งเสริมให้ครูผลิต พัฒนาสื่อและนวัตกรรมการเรียนการสอน

3. จัดหาสื่อและเทคโนโลยีเพื่อใช้ในการจัดการเรียนการสอนและพัฒนางาน

ด้านวิชาการ

4. ประสานความร่วมมือในการผลิตสื่อ จัดหา พัฒนาและการใช้สื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนการสอน และการพัฒนางานวิชาการกับสถานศึกษา บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงานและสถาบันอื่น

5. การประเมินผลการพัฒนาการใช้สื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา เจริญ งามดี (2547 : 12) กล่าวว่า การพัฒนาสื่อ นวัตกรรม เทคโนโลยีทางการศึกษา ว่า หมายถึง การศึกษา วิเคราะห์ความจำเป็นในการใช้สื่อและเทคโนโลยีทางการศึกษา เพื่อจัดการเรียนการสอน รวมถึงการผลิตและจัดหาสื่อต่าง ๆ เพื่อจัดการเรียนการสอนและพัฒนางานวิชาการ

ฉัฐพล กำหารพล (2549 : 9) ได้ให้ความหมาย การพัฒนาสื่อ นวัตกรรม เทคโนโลยีทางการศึกษา หมายถึง การศึกษา วิเคราะห์ความจำเป็นในการใช้สื่อและเทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนการสอน ส่งเสริมให้ครู ผลิต พัฒนาสื่อและนวัตกรรมการเรียนการสอน จัดหาสื่อ และเทคโนโลยีเพื่อใช้ในการจัดการเรียนการสอนและพัฒนางานวิชาการ

จากการศึกษาสรุปได้ว่า การพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา หมายถึง การศึกษา วิเคราะห์ ความจำเป็นในการใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาและการบริหารงานวิชาการ เพื่อกำหนดนโยบายและวางแผนในการจัดหาและพัฒนาสื่อ ส่งเสริมให้ครูผลิตสื่อ ใช้สื่อที่มุ่งเน้น ข้อเท็จจริง เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ ๆ และส่งเสริมให้ครูได้รับการพัฒนาเกี่ยวกับเรื่องการพัฒนา สื่อเทคโนโลยี รวมทั้งการนิเทศ ติดตามประเมินผลการผลิตและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

สถานศึกษาเป็นหน่วยงานหลักในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อให้บรรลุตาม ความมุ่งหมายของการปฏิรูปการศึกษาตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ และกฎหมาย ที่เกี่ยวข้อง จึงกำหนดให้มีคณะกรรมการซึ่งเป็นองค์คณะบุคคลทำหน้าที่กำกับ และส่งเสริมสนับสนุนกิจการของสถานศึกษาให้เป็นไปตามนโยบาย มาตรฐานในการบริหารจัดการทางการศึกษา ทั้งนี้ การดำเนินงานให้ประสบความสำเร็จนั้นสถานศึกษาและคณะกรรมการ ต้องเข้าใจบทบาทหน้าที่ของกันและกัน ควรมีรูปแบบ วิธีการทำงานที่ประสานสอดคล้องกัน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อการพัฒนาการศึกษาให้บรรลุผลตามที่ร่วมกันกำหนดขึ้น

1. บทบาทหน้าที่ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

เพื่อให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ สถานศึกษา

มีบทบาทหน้าที่ดังนี้

1.1 จัดทำนโยบายแผนพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับนโยบาย

และแผนของกระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ตลอดจนบริบทและความต้องการของชุมชนและท้องถิ่น

1.2 จัดตั้งงบประมาณ และรับผิดชอบการใช้จ่ายงบประมาณของสถานศึกษา

1.3 พัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษา

ขั้นพื้นฐาน และความต้องการของนักเรียน ชุมชน และท้องถิ่น

1.4 จัดการเรียนการสอน สภาพแวดล้อม บรรยากาศการเรียนการสอนที่เหมาะสม

และส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ตลอดจนการปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

1.5 ออกระเบียบ ข้อบังคับ ประกาศและแนวปฏิบัติต่าง ๆ ตามที่กฎหมายกำหนด

1.6 กำกับ ติดตาม ประเมินผลงานตามแผนงาน โครงการและประเมินผล

การปฏิบัติงาน ตลอดจนการพิจารณาความดีความชอบ การพัฒนา และการดำเนินการทางวินัยกับครูและบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษาตามที่กฎหมายกำหนด

1.7 ระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา รวมทั้งปกครอง ดูแล บำรุงรักษาใช้ และจัดหาผลประโยชน์จากทรัพย์สินของสถานศึกษา

1.8 จัดให้มีระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาและให้ความร่วมมือใน

การประเมินคุณภาพการศึกษาจากหน่วยงานภายนอกสถานศึกษา รวมทั้งการรายงานผลการประเมินต่อคณะกรรมการสถานศึกษาและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

1.9 ส่งเสริมความเข้มแข็งให้กับชุมชน และสร้างความสัมพันธ์กับสถานศึกษาและสถาบันอื่นในชุมชน และท้องถิ่น

1.10 ปฏิบัติหน้าที่อื่นที่เกี่ยวข้องกับกิจการภายในสถานศึกษาหรือตามที่ได้รับมอบหมายและตามที่กฎหมายกำหนด

2. อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

ตามมาตรา 38 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 รวมทั้งอำนาจหน้าที่การบริหารงานบุคคลที่จะเกิดขึ้นตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบ

บริหาร ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา สรุปรายงานหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษา
ขั้นพื้นฐาน ได้ดังนี้

2.1 กำกับการดำเนินงานกิจการของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับกฎหมาย กฎ
ระเบียบ ประกาศ คำสั่ง และนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา
ขั้นพื้นฐาน ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และความต้องการของชุมชนและท้องถิ่น

2.2 ส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินการกิจการด้านต่าง ๆ ของสถานศึกษา

2.3 มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลสำหรับข้าราชการครูและ
บุคลากร ทางการศึกษาในสถานศึกษาตามที่กฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการและบุคลากร
ทางการศึกษากำหนด

2.4 ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่กฎหมาย ระเบียบ ประกาศ ฯลฯ กำหนดให้เป็นอำนาจ
หน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

3. บทบาทหน้าที่ของสถานศึกษากับคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อาจแบ่งได้เป็น 3 ลักษณะ
คือ 1) กำกับ 2) ส่งเสริม สนับสนุน และ 3) มีอำนาจอื่นตามที่กฎหมาย กฎ ระเบียบ ประกาศ
 ฯลฯ กำหนด ซึ่งมีกรอบในการดำเนินงาน ดังนี้

3.1 อำนาจหน้าที่ในการกำกับ หมายถึง การกำกับให้สถานศึกษาดำเนินงาน
ด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไปให้สอดคล้องกับกฎหมาย
กฎ ระเบียบ ประกาศ คำสั่ง และนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา
ขั้นพื้นฐาน และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

อำนาจหน้าที่ในการกำกับการดำเนินงานของสถานศึกษา หลายคนเปรียบเทียบ
ว่า ทำหน้าที่คล้ายกรรมการกำกับเส้น (Lineman) ในกีฬาฟุตบอล คือ กรรมการกำกับเส้น ไม่ใช่ผู้
ตัดสิน และไม่ใช่ตัวนักกีฬาฟุตบอลในสนาม ไม่มีสิทธิเป่านกหวีด ไม่มีสิทธิเตะฟุตบอลในขณะที่มี
การแข่งขัน เพราะคนมีสิทธิเป่านกหวีดคือกรรมการตัดสิน (Referee) คนมีสิทธิเตะฟุตบอล คือ
นักกีฬาของทั้งสองทีม ส่วนกรรมการกำกับเส้นมีสิทธิและหน้าที่ในการยกธงเมื่อผู้เล่นไม่ปฏิบัติ
ตามกติกา เมื่อกรรมการกำกับเส้นยกธงกรรมการตัดสินก็จะเป่านกหวีดยุติการแข่งขันชั่วคราวก่อน
เริ่มเล่นใหม่ซึ่งโดยบทบาทนี้ คณะกรรมการสถานศึกษาต้องคอยกำกับสถานศึกษา โดยการติดตาม
การปฏิบัติงานของสถานศึกษา รวมทั้งให้ความเห็น ให้ข้อเสนอแนะและคำปรึกษา เพื่อให้
สถานศึกษาดำเนินการให้เป็นไปตามกฎกติกา ได้แก่ กฎหมาย กฎ ระเบียบ ประกาศ คำสั่ง และ
นโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่

การศึกษา และของสถานศึกษาออกเอง หากสถานศึกษาดำเนินการไม่สอดคล้อง หรือไม่ดำเนินการ ให้เป็นไปตามกฎหมาย กฎ ระเบียบ ประกาศ คำสั่ง และนโยบายดังกล่าว คณะกรรมการสถานศึกษา ต้องแจ้งให้สถานศึกษาดำเนินการ หากสถานศึกษายังไม่ดำเนินการ คณะกรรมการต้องเสนอความเห็นไปยังกรรมการตัดสิน (เป่านกหวีด) ซึ่งได้แก่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพื่อพิจารณา สั่งการหรือแจ้งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สั่งการตามอำนาจหน้าที่ต่อไป

3.2 อำนาจในการส่งเสริมและสนับสนุนกิจการของสถานศึกษา เพื่อให้

สถานศึกษา มีความเข้มแข็ง บริหารงานอย่างเป็นระบบ มีประสิทธิภาพ สามารถให้บริการ การศึกษาแก่เยาวชนและประชาชน ได้อย่างกว้างขวางทั่วถึง และจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพ เป็นที่ยอมรับ ศรัทธา เชื่อถือ ของประชาชน ชุมชน และท้องถิ่น

3.3 อำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการบริหารงานบุคคล สำหรับข้าราชการครูและ

บุคลากรทางการศึกษาที่ปฏิบัติงานอยู่ในสถานศึกษา อำนาจหน้าที่ในส่วนนี้ให้เป็นไปตามกฎหมาย ว่าด้วยระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษากำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

3.4 ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่กฎหมาย ระเบียบ ประกาศ ฯลฯ กำหนดให้เป็น

อำนาจของคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

จากบทบาทและอำนาจหน้าที่ของสถานศึกษาและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

ดังกล่าว อาจเปรียบเทียบกับบทบาทหน้าที่ดังตารางที่ 1 ต่อไปนี้

ตารางที่ 1 บทบาทหน้าที่ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

บทบาทหน้าที่ของ สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน	บทบาทหน้าที่ของ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
<p>1. ด้านวิชาการ</p> <p>1.1 พัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้อง กับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานและ ความต้องการของผู้เรียน ชุมชนและท้องถิ่น</p>	<p>1. ด้านวิชาการ</p> <p>1.1 ให้ความเห็น ข้อเสนอแนะในการพัฒนา หลักสูตรของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานและ ความต้องการของผู้เรียน ชุมชนและท้องถิ่น</p>

บทบาทหน้าที่ของ สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน	บทบาทหน้าที่ของ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
<p>1.2 จัดการเรียนการสอน สภาพแวดล้อม บรรยากาศการเรียนการสอนที่เหมาะสม และ ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็น สำคัญ ตลอดจนการปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพ การจัดการศึกษาอย่างต่อเนื่อง</p>	<p>1.2 ให้ข้อเสนอแนะ และส่งเสริมสนับสนุน ในการจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม กระบวนการเรียนรู้ แหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญา ท้องถิ่น ฯลฯ เพื่อการปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพ การจัดการศึกษาของสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง</p>
<p>1.3 จัดให้มีระบบประกันคุณภาพภายใน สถานศึกษา และรายงานผลการประเมิน ให้คณะกรรมการสถานศึกษารับทราบ</p>	<p>1.3 รับทราบ และให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับ การจัดระบบและการดำเนินการตามระบบ ประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา</p>
<p>2. ด้านงบประมาณ</p>	<p>2. ด้านงบประมาณ</p>
<p>2.1 จัดตั้งและรับผิดชอบการใช้จ่าย งบประมาณของสถานศึกษา ตามที่กฎหมาย ระเบียบ ประกาศ ฯลฯ กำหนด</p>	<p>2.1 ให้ความเห็น ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการ จัดตั้ง และการใช้จ่ายงบประมาณของสถานศึกษา</p>
<p>2.2 ออกระเบียบ ข้อบังคับ ประกาศ และ แนวปฏิบัติ ฯลฯ เกี่ยวกับการบริหารการเงินและ การจัดหารายได้จากทรัพย์สินของสถานศึกษา ทั้งนี้ ตามที่กฎหมาย ระเบียบ ประกาศ ฯลฯ กำหนด</p>	<p>2.2 ให้ความเห็น ข้อเสนอแนะ ในการ ออกระเบียบ ข้อบังคับ ประกาศ และแนวปฏิบัติ เกี่ยวกับการบริหารการเงินและการจัดหารายได้ จากทรัพย์สินของสถานศึกษา หรือปฏิบัติหน้าที่ อื่นเกี่ยวกับเรื่องนี้ตามที่กฎหมาย ระเบียบ ประกาศ ฯลฯ กำหนด</p>
<p>3. ด้านการบริหารงานบุคคล</p>	<p>3. ด้านการบริหารงานบุคคล</p>
<p>ดำเนินการตามที่กฎหมายว่าด้วยระเบียบ ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษากำหนด</p>	<p>ปฏิบัติตามที่กฎหมายว่าด้วยระเบียบ ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา กำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน</p>

<p>บทบาทหน้าที่ของ สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน</p>	<p>บทบาทหน้าที่ของ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน</p>
<p>4. ด้านการบริหารทั่วไป</p> <p>4.1 จัดทำนโยบาย แผนพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับนโยบายและแผนของกระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา รวมทั้งความต้องการของชุมชน และท้องถิ่น</p> <p>4.2 ดำเนินการและกำกับ ติดตาม และประเมินผลงานตามแผนงาน โครงการของสถานศึกษา</p> <p>4.3 ระดมทรัพยากร เพื่อการศึกษา รวมทั้งปกครองดูแลบำรุงรักษา ใช้จ่ายและจัดหาผลประโยชน์จากทรัพย์สินของสถานศึกษาตามที่กฎหมาย ระเบียบ ประกาศ ฯลฯ กำหนด</p>	<p>4. ด้านการบริหารทั่วไป</p> <p>4.1 ให้ความเห็น เสนอแนะและให้คำปรึกษาในการจัดทำนโยบาย แผนพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับนโยบายและแผนของกระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา รวมทั้งความต้องการของชุมชน และท้องถิ่น</p> <p>4.2 รับทราบ ให้ความเห็นและข้อเสนอแนะในการปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการศึกษาและกิจการของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับกฎหมาย กฎ ระเบียบ ประกาศ คำสั่ง ตลอดจนนโยบายและแผนของกระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และความต้องการของชุมชน และท้องถิ่น และรายงานสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเมื่อสถานศึกษาไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย กฎ ระเบียบ ประกาศ คำสั่ง ตลอดจนนโยบายและแผนของกระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน</p> <p>4.3 ให้ความเห็น ข้อเสนอแนะ ประสานส่งเสริม สนับสนุนเกี่ยวกับการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา รวมทั้งปกครองดูแลบำรุงรักษา ใช้จ่ายและจัดหาผลประโยชน์จากทรัพย์สินของสถานศึกษา ตามที่กฎหมายระเบียบ ประกาศ ฯลฯ กำหนด</p>

บทบาทหน้าที่ของ สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน	บทบาทหน้าที่ของ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
<p>4.4 ออกระเบียบ ข้อบังคับ ประกาศ แนวปฏิบัติ ฯลฯ ในการดำเนินงานด้านต่างๆ ตามกฎหมาย ระเบียบ ประกาศ ฯลฯ กำหนด</p>	<p>4.4 ให้ความเห็น ข้อเสนอแนะและให้คำปรึกษาในการออกระเบียบ ข้อบังคับ ประกาศ แนวปฏิบัติ ฯลฯ ในการดำเนินงานด้านต่างๆ ของสถานศึกษา ตามที่กฎหมาย ระเบียบ ประกาศ ฯลฯ กำหนด</p>
<p>4.5 ส่งเสริมความเข้มแข็งในชุมชนและสร้างความสัมพันธ์กับสถาบันอื่น ๆ ในชุมชน และท้องถิ่น</p>	<p>4.5 ให้ความเห็น ข้อเสนอแนะ และให้คำปรึกษาในการส่งเสริมความเข้มแข็งในชุมชน และสร้างความสัมพันธ์กับสถาบันอื่น ๆ ในชุมชนและท้องถิ่น</p>
<p>4.6 ปฏิบัติหน้าที่อื่นเกี่ยวกับกิจการของสถานศึกษา หรือตามที่ได้รับมอบหมายและตามที่กฎหมาย ระเบียบ ประกาศ ฯลฯ กำหนด</p>	<p>4.6 ปฏิบัติหน้าที่อื่นเกี่ยวกับกิจการของสถานศึกษา ตามที่กฎหมาย ระเบียบ ประกาศ ฯลฯ กำหนด ให้เป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน</p>

4. องค์ประกอบของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

ตามกฎกระทรวงที่ประกาศใช้เมื่อวันที่ 31 ธันวาคม 2546 กำหนดให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสถานศึกษาขนาดเล็กให้มีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจำนวนเก้าคนและสถานศึกษาขนาดใหญ่ให้มีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจำนวนสิบห้าคน ประกอบด้วย

- 4.1 ประธานกรรมการ
- 4.2 กรรมการที่เป็นผู้แทนผู้ปกครอง จำนวนหนึ่งคน
- 4.3 กรรมการที่เป็นผู้แทนครู จำนวนหนึ่งคน
- 4.4 กรรมการที่เป็นผู้แทนองค์กรชุมชน จำนวนหนึ่งคน
- 4.5 กรรมการที่เป็นผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวนหนึ่งคน
- 4.6 กรรมการที่เป็นผู้แทนศิษย์เก่า จำนวนหนึ่งคน

4.7 กรรมการที่เป็นผู้แทนพระภิกษุสงฆ์และหรือผู้แทนองค์กรศาสนาในพื้นที่ จำนวนหนึ่งรูปหรือหนึ่งคนสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็ก และจำนวนสองรูปหรือสองคนสำหรับสถานศึกษาขนาดใหญ่

4.8 กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิจำนวนหนึ่งคนสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็กและจำนวนหกคนสำหรับสถานศึกษาขนาดใหญ่

4.9 ผู้อำนวยการ เป็นกรรมการและเลขานุการ

5. ความสำคัญของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นองค์คณะบุคคลที่ทำงานร่วมกับ

สถานศึกษาเพื่อให้สถานศึกษามีความเข้มแข็ง สามารถบริหารจัดการศึกษาด้วยตนเองได้ตามกรอบที่กฎหมาย กำหนด ดังนั้นความหลากหลายของบุคคลที่เข้าร่วมเป็นคณะกรรมการ จึงเอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ที่ต้องอาศัยความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ในด้านต่าง ๆ บุคคลที่ได้รับการคัดเลือกเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจึงมีความสำคัญต่อการจัดการศึกษา ดังนี้

ผู้แทนผู้ปกครอง เป็นผู้สะท้อนปัญหาและความต้องการด้านคุณภาพทางการศึกษา และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนทั้งในสิ่งที่คาดหวังและสภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้น และร่วมมือกับครู บุคลากรทางการศึกษา ผู้ปกครองและชุมชนในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

ผู้แทนครู เป็นผู้ที่มีความชำนาญในสายวิชาชีพครูมีความสำคัญต่อการนำเสนอข้อมูลด้านกระบวนการเรียนรู้ ปัญหา และความต้องการการสนับสนุน ช่วยเหลือ รวมทั้งรายงานงานผลการจัดการศึกษา

ผู้แทนองค์กรชุมชน เป็นผู้สะท้อนสภาพของปัญหาและความต้องการในการพัฒนาผู้เรียนซึ่งเป็นสมาชิกส่วนหนึ่งของชุมชน และให้ความร่วมมือกับสถานศึกษาทั้งในด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น แหล่งเรียนรู้

ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นผู้สะท้อนสภาพปัญหาและความต้องการที่ครอบคลุมทั้งเขตพื้นที่บริการของสถานศึกษา และมีความสำคัญต่อสถานศึกษาอย่างยิ่งในเรื่องการขอรับการสนับสนุนด้านงบประมาณ ทรัพยากรทางการจัดการศึกษา และเชื่อมโยงแผนพัฒนาการศึกษากับแผนพัฒนาท้องถิ่น

ผู้แทนศิษย์เก่าของสถานศึกษา เป็นผู้ที่สะท้อนภาพของความรัก ความศรัทธา ความภาคภูมิใจต่อสถาบันการศึกษาที่ตน ได้รับการศึกษา ช่วยจรรโลงคุณค่าของสถาบันไปผู้ศิษย์รุ่นหลังให้ประสบความสำเร็จในการศึกษาเช่นกัน

ผู้แทนพระภิกษุสงฆ์และหรือผู้แทนองค์กรศาสนาอื่นในพื้นที่ เป็นผู้นำเสนอและ
 เติมเต็มข้อมูลด้านคุณธรรม จริยธรรมตามหลักธรรมของศาสนาซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการจัด
 การเรียนรู้เพื่อให้นักเรียนเป็นคนดีของสังคม

ผู้ทรงคุณวุฒิ เป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ในด้านต่าง ๆ
 ที่จะช่วยเสริมให้สถานศึกษาจัดการศึกษาได้ครอบคลุมในทุก ๆ ด้านอย่างมีคุณภาพ และ
 ประสิทธิภาพ ทำให้สถานศึกษามีความเข้มแข็งและมีการพัฒนาที่ยั่งยืน

ผู้บริหารสถานศึกษา ในฐานะกรรมการและเลขานุการซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของ
 สถานศึกษา เป็นบุคคลสำคัญที่จะสะท้อนภาพของการบริหารจัดการ ผู้ช่วยเหลือ ให้คำปรึกษา
 สร้างแรงจูงใจ กระตุ้นการทำงาน ทบทวนรายงาน สะท้อนความคิด เปิดโอกาสให้ผู้แทนแต่ละ
 กลุ่มได้แสดงบทบาทอย่างเต็มที่ จัดเตรียมการประชุม บันทึกการประชุม รายงานผลการประชุม
 และสนับสนุนด้านอุปกรณ์ ห้องประชุม วัสดุใช้สอย ฯลฯ รวมทั้งการพิจารณานำมติ ข้อคิดเห็น
 และข้อเสนอแนะจากที่ประชุมไปสู่การปฏิบัติ

ดังนั้น คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานซึ่งเป็นองค์คณะบุคคลในการบริหาร
 สถานศึกษาแบบมีส่วนร่วม จึงต้องอาศัยผู้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในสาขาหลากหลาย และเข้าใจ
 การศึกษา มีความมุ่งมั่น มีเวลาที่จะอุทิศร่างกายแรงใจพัฒนาสถานศึกษาของชุมชนให้มีคุณภาพ
 และได้มาตรฐานตามที่ชุมชน สังคม และประเทศชาติต้องการ ซึ่งจะส่งผลให้ชุมชน สังคมเข้มแข็ง
 และประเทศชาติก้าวหน้า

บริบทสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2

ข้อมูลพื้นฐาน

วิสัยทัศน์

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 เป็นหน่วยงานหลักใน
 การจัดและส่งเสริม สนับสนุนการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน พัฒนาผู้เรียนเข้าสู่มาตรฐานการศึกษา
 โดยเน้นคุณธรรมนำความรู้ พัฒนาครูและบุคลากรให้มีคุณภาพ นำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่
 การบริหารจัดการศึกษา โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน

พันธกิจ

ขยายโอกาสทางการศึกษาให้แก่ประชาชนวัยเรียนทุกคนในเขตพื้นที่รับผิดชอบ ได้รับ
 การพัฒนาเป็นบุคคลที่มีคุณธรรมนำความรู้ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ยกระดับคุณภาพและ
 มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน และกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา

กลยุทธ์

1. พัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ
2. ปลุกฝังคุณธรรม ความสำนึกในความเป็นชาติไทยและวิถีชีวิตตามหลักปรัชญา

เศรษฐกิจพอเพียง

3. ขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน
4. พัฒนาคูและบุคลากรทางการศึกษาทั้งระบบ
5. พัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการ

สภาพปัจจุบัน

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 ประกอบด้วย 5 อำเภอ คือ อำเภอขามเฒ่า อำเภอฆ้องชัย อำเภอห้วยเม็ก อำเภอหนองกุงศรี อำเภอท่าคันโท ตั้งอยู่ที่ โรงเรียนห้วยเม็กวิทยาลัย อำเภอห้วยเม็ก จังหวัดกาฬสินธุ์ อยู่ห่างจากกรุงเทพมหานคร 558 กิโลเมตร มีเนื้อที่ประมาณ 2,068.83 ตารางกิโลเมตร มีเขตพื้นที่รับผิดชอบ 44 ตำบล 500 หมู่บ้าน มีประชากรทั้งสิ้น 306,075 คน มีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดใกล้เคียงดังนี้ ทิศเหนือ ติดต่อกับอำเภอศรีราชา จังหวัดอุดรธานี ทิศตะวันออกติดต่อกับอำเภอเมือง อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ ทิศใต้ติดต่อกับอำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์ ทิศตะวันตกติดต่อกับกิ่งอำเภอชื่นชม จังหวัดมหาสารคาม ด้านการเมืองการปกครอง ประชาชนในพื้นที่บริการมีความรู้ ความเข้าใจ และรับรู้ข่าวสารทางการเมืองการปกครองอย่างทั่วถึงทางสื่อต่าง ๆ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ อินเทอร์เน็ต หนังสือพิมพ์ ฯลฯ ทำให้เกิดความสงบสุข ไม่เกิดความเดือดร้อน ด้านเศรษฐกิจ ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนา ปลูกอ้อย เลี้ยงสัตว์ และประกอบธุรกิจ ขนาดย่อม มีความเป็นอยู่ที่ดี ไม่ประสบปัญหาด้านเศรษฐกิจมากนัก ด้านศาสนาประชาชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ ด้านสังคมและวัฒนธรรม ประกอบด้วย 5 อำเภอ มีลักษณะภูมิประเทศ ติดกับจังหวัดใกล้เคียง คือ จังหวัดขอนแก่น จังหวัดอุดรธานี จังหวัดมหาสารคามและจังหวัดร้อยเอ็ด ทำให้ประชากรอพยพมาอยู่ในเขตพื้นที่หลายเชื้อชาติ จึงทำให้สภาพสังคม และ วัฒนธรรมแตกต่างกัน ประกอบด้วยไทยกลาง ไทยเชื้อสายจีน ญ้อ ภูไท เขมรส่วย มีศูนย์ วัฒนธรรมอำเภอ 8 แห่ง ห้องสมุดประชาชน 5 แห่ง ที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้าน 500 แห่ง

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 ได้กำหนดนโยบาย ในการบริหารงานวิชาการภายใต้ขอบข่ายงานการบริหารงานวิชาการ 17 ด้าน ในคู่มือแนวทางการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาให้คณะกรรมการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

และสถานศึกษา ตามกฎกระทรวง กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจการบริหาร และการจัดการศึกษา พ.ศ. 2550 (กระทรวงศึกษาธิการ. 2550 : 29) ดังนี้

1. การพัฒนาหรือการดำเนินการเกี่ยวกับการให้ความเห็นการพัฒนาสาระ
หลักสูตรท้องถิ่น

2. การวางแผนงานด้านวิชาการ
3. การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา
4. การพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา
5. การพัฒนากระบวนการเรียนรู้
6. การวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน
7. การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา
8. การพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้
9. การนิเทศการศึกษา
10. การแนะแนว
11. การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา
12. การส่งเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งทางวิชาการ
13. การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาและองค์กรอื่น
14. การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคลครอบครัวองค์กรหน่วยงาน
สถานประกอบการ และ สถาบันอื่นที่จัดการศึกษา
15. การจัดทำระเบียบและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานด้านวิชาการของสถานศึกษา
16. การคัดเลือกหนังสือ แบบเรียนเพื่อใช้ในสถานศึกษา
17. การพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 มีนโยบายอย่างชัดเจน
ในการที่จะพัฒนาคุณภาพการศึกษา เพื่อเป็นการสนับสนุนส่งเสริมงานวิชาการของสถานศึกษา
ขั้นพื้นฐานในสังกัดให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ดังนี้

1. สนองนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และเร่งรัด
คุณภาพการศึกษา
2. พัฒนาสำนักงาน/ โรงเรียน/ กลุ่มโรงเรียน
3. สถานศึกษาเข้มแข็ง
4. เป็นผู้นำเทคโนโลยี
5. วัฒนธรรม ประเพณี กีฬา อดทน

6. เน้นการบริการที่ดี

โดยกำหนดให้ฝ่ายนิเทศ ติดตาม และประเมินผล ทำหน้าที่ในการนิเทศติดตาม ประเมินการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานให้มีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์ ต่อผู้เรียนอย่างแท้จริง

วิธีวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methodology)

วิธีวิจัยแบบผสมวิธีเป็นการวิจัยในแนวทางแบบผสมผสานวิธี ซึ่งเป็นการผสมผสานวิธีคิด และระเบียบวิธี เชิงปริมาณและคุณภาพ ใช้การสังเกตกิจกรรม การร่วมกิจกรรมในพื้นที่ การเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นระยะ ๆ จากนักวิจัยและภาคีที่เกี่ยวข้อง ผู้บริหาร โครงการและผู้ให้ข้อมูล สำคัญ รวมทั้งการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้กำหนดนโยบาย ผู้รับผิดชอบและภาคีที่ดำเนินงาน โครงการนี้ในพื้นที่ปฏิบัติการด้วย (เนาวรัตน์ พลายน้อย และสุกวลย์ พลายน้อย. 2549 : 3)

1. ความหมายของการวิจัยแบบผสมวิธี

วิธีการวิจัยแบบผสมวิธี นักวิจัยมักเรียกชื่อเป็นภาษาอังกฤษในหลายลักษณะต่าง ๆ เช่น mixed methodology, mixed methods, mixed methods research หรืออีกหลาย ๆ ชื่อ แต่อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาความหมายจะมีลักษณะคล้ายคลึงกัน คือ เป็นวิธีการวิจัยที่ผู้วิจัยใช้ เทคนิค แนวทาง วิธีการ ความคิด รวบรวม หรือภาษา ผสมผสานร่วมกันระหว่างการวิจัยเชิง ปริมาณและเชิงคุณภาพ ในการวิจัยเรื่องเดียวกัน

2. จุดมุ่งหมายของการวิจัยแบบผสมวิธี

จากการศึกษาว่าเพราะเหตุใดต้องใช้วิธีการวิจัยแบบผสมวิธี คำตอบที่เป็นเหตุผล หลักของทุกสำนักและทุกคนที่ใช้ระเบียบวิธีแบบผสมวิธี (Mixed Methods) คือ เป็นการแก้ จุดอ่อนของ แต่ละวิธีด้วยการเสริมจุดแข็ง โดยมีจุดมุ่งหมายอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายประการ ดังนี้ คือ (วิโรจน์ สารรัตน์. 2545 : 13)

2.1 เพื่อเป็นการตรวจสอบสามเส้า (Triangulation) ให้เพิ่มความเชื่อมั่นในผลของ การวิจัย

2.2 เพื่อเป็นการเสริมให้สมบูรณ์หรือเติมให้เต็ม (Complementarity) เช่น ตรวจสอบประเด็นที่ซ้ำซ้อนหรือประเด็นที่แตกต่างของปรากฏการณ์ที่ศึกษา เป็นต้น

2.3 เพื่อเป็นการริเริ่ม (Initiation) เช่น ค้นหาประเด็นที่ผิดปกติ ประเด็นที่ผิด ธรรมดา ประเด็นที่ขัดแย้งหรือทัศนะใหม่ ๆ เป็นต้น

2.4 เพื่อเป็นการพัฒนา (Development) เช่น นำเอาผลจากการศึกษาในขั้นตอนหนึ่งไปใช้ให้เป็นประโยชน์กับในอีกขั้นตอนหนึ่ง เป็นต้น และ

2.5 เพื่อเป็นการขยาย (Expansion) ให้งานวิจัยมีขอบข่ายที่กว้างขวางมากขึ้น

3. ความสำคัญของการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research)

การวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) มีความสำคัญตามแนวคิดของ Creswell ดังนี้คือ (Creswell. 1989 : 17)

3.1 ผลการวิจัยจากวิธีการวิจัยแบบผสมวิธีสามารถเสริมต่อกันโดยใช้ผลการวิจัยจากวิธีหนึ่งอธิบายขยายความผลการวิจัยอีกวิธีหนึ่ง ช่วยให้การตอบคำถามการวิจัยได้ละเอียดชัดเจนมากกว่าการใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปริมาณหรือเชิงคุณภาพเพียงรูปแบบเดียว

3.2 การใช้ผลการวิจัยจากวิธีหนึ่งไปช่วยพัฒนาการวิจัยอีกวิธีหนึ่งหรือการใช้ผลการวิจัยวิธีหนึ่งไปตั้งคำถามการวิจัยอีกวิธีหนึ่ง

3.3 การวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพต่างก็มีจุดเด่นในตนเอง สามารถนำจุดเด่นมาใช้ในการแสวงหาความรู้ความจริงได้ถูกต้องแม่นยำยิ่งขึ้น

3.4 การวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพต่างก็มีจุดด้อยในตนเอง ผู้วิจัยสามารถใช้จุดเด่นของการวิจัยเชิงปริมาณมาแก้ไขจุดด้อยของการวิจัยเชิงคุณภาพ ขณะเดียวกันอาจใช้จุดเด่นของการวิจัยเชิงคุณภาพมาแก้ไขจุดด้อยของการวิจัยเชิงปริมาณ

3.5 สามารถนำผลผลิตจากการวิจัยแบบผสมวิธีมาสร้างความรู้ความจริงที่สมบูรณ์สำหรับใช้ในการปรับเปลี่ยนทฤษฎีหรือการปฏิบัติงาน

4. วิวัฒนาการของการวิจัยแบบผสมวิธี

ในช่วงหลายปีที่ผ่านมามีการถกเถียง (Debate) ทางความคิดเกี่ยวกับกระบวนทัศน์ (Paradigm) การวิจัยด้านสังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์ระหว่างกลุ่มปฏิฐานนิยมหรือประจักษ์นิยม (Positivist) ที่นิยมระเบียบวิธีเชิงปริมาณ (Quantitative methods) และกลุ่มโครงสร้างนิยมหรือปรากฏการณ์นิยม (Constructivist) ที่นิยมระเบียบวิธีเชิงคุณภาพ (Qualitative methods) ต่างฝ่ายต่างโต้แย้งว่าทฤษฎีของตนถูกต้อง และพยายามโจมตีฝ่ายตรงข้ามเพื่อให้ฝ่ายตนเหนือกว่า จนกระทั่งได้เกิดบุคคลอีกกลุ่มหนึ่งขึ้นมาที่ระบอบต่อมาเรียกว่า นักปฏิบัตินิยม (Pragmatists) ได้มีการจัดรวมทั้ง 2 กระบวนทัศน์เข้าด้วยกันเพื่อเป็นทางเลือกใหม่ในการวิจัย เรียกว่า ระเบียบวิธีแบบผสมวิธี (Mixed methods) โดยจำแนกได้เป็น 3 ยุคใหญ่ ได้แก่

4.1 ยุคระเบียบวิธีเดี่ยวหรือยุคนักวิจัยบริสุทธิ์ (Monomethod or purist era)

4.2 ยุคระเบียบวิธีผสม (Emergence of mixed methods)

4.3 ยุคการวิจัยรูปแบบผสมวิธี (Emergence of mixed model studies)

5. รูปแบบของการผสมวิธีกันระหว่างวิธีการเชิงปริมาณและวิธีการเชิงคุณภาพ

รูปแบบหลักของการวิจัยในปัจจุบันมี 3 รูปแบบ คือการวิจัยเชิงปริมาณ

(Quantitative research) การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) และการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed methods research) โดย mixed methods เป็นเทคนิควิธีวิจัยทางสังคม-ศาสตร์แบบผสมวิธีระหว่างวิธีการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพเข้าด้วยกัน

จุดมุ่งหมายของการผสมวิธีก็เพื่อการแก้ไขข้อจำกัดของแต่ละวิธีให้สามารถตอบคำถามการวิจัยได้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น รูปแบบที่นิยมทำทั้งไทยและต่างประเทศ คือ ใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณเป็น ตัวตั้งก่อนแล้วตามด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพ ยกเว้นกรณีที่เป็นอุบัติเหตุหรือ เหตุการณ์ใหม่ ๆ ที่ยัง ไม่เคยเกิดขึ้น จึงจะใช้การวิจัยเชิงคุณภาพเป็นตัวตั้งแล้วค่อยมาตรวจสอบ สมมติฐานหรือทฤษฎีด้วยวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ ลักษณะการผสมผสาน จำแนกออกเป็น 2 ลักษณะ คือ ระเบียบวิธีแบบผสมวิธี (Mixed methods) และรูปแบบผสมรูปแบบ (Mixed model)

ในการผสมวิธีกันระหว่างการวิจัย 2 รูปแบบนั้น อาจเป็นการผสมผสานแบบครั้ง ต่อครั้ง การผสมแบบมีรูปแบบหลักร่วมกับรูปแบบรอง หรือแบบผสมผสานทุกขั้นตอน โดยมีวิธี ออกแบบดังนี้ (ผ่องพรรณ ตรียมงคลกุล และสุภาพ ฉัตรภรณ์. 2549 : 87)

5.1 การวิจัยแบบ 2 ภาค (Two-phase design) เป็นการวิจัยในรูปแบบที่แยก การดำเนินการเป็น 2 ขั้นตอนอย่างชัดเจนด้วยวิธีการที่แตกต่างกัน (การวิจัยเชิงปริมาณและ การวิจัยเชิงคุณภาพครั้งต่อครั้ง) แล้วนำเสนอผลการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ตอนโดยเอกเทศ แต่ละ ตอนตอบคำถามวิจัยต่างประเด็นกัน โดยมีบทสรุปเป็นตัวเชื่อม โยงการวิจัยทั้งสองตอนเข้าด้วยกัน

5.2 การวิจัยแบบนำ-แบบรอง (Dominant – less dominant design) เป็นการวิจัย ที่ดำเนินการด้วยวิธีการวิจัยหลักแนวทางใดแนวทางหนึ่งแล้วเสริมด้วยอีกแนวทางหนึ่ง เช่น ใช้ การวิจัยเชิงปริมาณเป็นหลัก และใช้วิธีการบางอย่างของการวิจัยเชิงคุณภาพมาเสริม เช่น เพื่อ ขยายความเพื่อตรวจสอบยืนยัน หรือเพิ่มความลึกของข้อมูล ในทางตรงกันข้ามอาจใช้การวิจัยเชิง คุณภาพเป็นหลักเสริมด้วยการวิจัยเชิงปริมาณ

5.3 การวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed-methodology design หรือ Integrated approach) รูปแบบนี้เป็นการผสมทั้งระดับมหภาคและจุลภาคระหว่าง 2 กระบวนทัศน์และ แนวทางการวิจัย รูปแบบการวิจัยนี้จัดว่าเป็นการวิจัยลูกผสม (Hybrids) ในทางปฏิบัติเป็นการวิจัย ที่ดำเนินการได้ยาก เนื่องจากต้องมีการผสมผสานทุกขั้นตอนของการวิจัยตั้งแต่นำเสนอปัญหา

(ในบทบาทของการวิจัย) จนถึงบทสรุปของการวิจัย ซึ่งในบางขั้นตอนอาจมาสามารถผสมผสานกัน
ได้เต็มที่ด้วยข้อจำกัดของความแตกต่างในกระบวนการทัศน์การวิจัยระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพและ
การวิจัย เชิงปริมาณ

จากการวิจัยทั้ง 3 รูปแบบ จะเห็นได้ว่ารูปแบบที่ 2 น่าจะดำเนินการได้ง่ายที่สุด
สำหรับนักวิจัยที่มีความถนัดตามแนวทางเฉพาะของตน เพราะสามารถแยกงานวิจัยเป็นแต่ละตอน
ที่สมบูรณ์ในตัวเอง ส่วนรูปแบบที่ 3 น่าจะดำเนินการได้ยากที่สุด เพราะถ้าใช้นักวิจัยต่าง
กระบวนการทัศน์เพื่อทำงานร่วมกันย่อมหาจุดร่วมกันได้ยากถ้าใช้นักวิจัยกลุ่มเดียวกันก็ต้องเป็น
นักวิจัยที่มีความรู้ความเข้าใจในแนวทางการวิจัยทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เป็นอย่างดีจึงจะ
สามารถผสมผสานกันได้อย่างเหมาะสม ส่วนวิธีการที่ 1 จะเป็นรูปแบบที่ดี และมีโอกาสเป็นไปได้
ในทางปฏิบัติโดยในแต่ละตอนของการวิจัย อาจใช้นักวิจัยต่างกลุ่มซึ่งต่างดำเนินการเป็นอิสระ
ภายใต้วิธีการของตนอย่างเต็มที่ แต่จะมีความยากในขั้นตอนการสรุปผลการวิจัยที่จะต้องเชื่อมโยง
การวิจัยทั้งสองตอนเข้าด้วยกัน โดยให้ทั้งสองตอนมีความสำคัญใกล้เคียงกัน

ขณะที่ Padgett (1998 อ้างถึงใน Kerlinger. 2000 : 592) ได้ออกแบบการวิจัยแบบ
ผสมวิธี เป็น 3 แบบ โดยเรียกว่า การวิจัยแบบพหุวิธี (Multimethods) โดยสาระสำคัญคือ
วิธีที่ 1 เริ่มต้นด้วยวิธีเชิงคุณภาพแล้ว ดำเนินการด้วยวิธีการเชิงปริมาณ แล้ว
กลับไปใช้ เชิงคุณภาพอีก วิธีเชิงคุณภาพใช้เพื่อสำรวจ กำหนดความคิด สมมุติฐาน และตัวแปร
ที่อยู่ในกรอบความคิดของนักวิจัย ซึ่งทำได้โดยใช้การสังเกต สัมภาษณ์ หรือ Focus group
จากความคิดรวบยอดที่ได้จากการศึกษาส่วนของเชิงคุณภาพนี้ สามารถศึกษาต่อได้ด้วยวิธีการ
เชิงปริมาณและทำการทดสอบสมมุติฐาน จากนั้นอาจเชื่อมโยงผลขั้นสุดท้ายกับสภาพที่เป็นจริง
ด้วยวิธีการเชิงคุณภาพ

วิธีที่ 2 ใช้วิธีเชิงปริมาณในขั้นแรก และตามด้วยวิธีการเชิงคุณภาพ ผลจากส่วน
การศึกษาเชิงปริมาณ ใช้เป็นจุดเริ่มต้นสำหรับส่วนที่เป็นเชิงคุณภาพต่อไป Padgett (1998 อ้างถึง
ใน Kerlinger. 2000 : 592) เห็นว่าการศึกษาเชิงปริมาณจำนวนมากสามารถใช้ประโยชน์จาก
การวิเคราะห์เชิงคุณภาพ วิธีการเชิงคุณภาพสามารถตอบคำถามบางคำถามที่ไม่อาจตอบได้
โดยการศึกษาเชิงปริมาณ

วิธีการที่ 3 ของการวิจัยพหุวิธี คือ ดำเนินการไปพร้อมกันทั้งวิธีการเชิงปริมาณ
และวิธีการเชิงคุณภาพ โดยที่ในช่วงใดที่เชิงปริมาณเด่น เชิงคุณภาพก็ลดบทบาทลงไป ถ้า
เชิงคุณภาพเด่น เชิงปริมาณก็ลดบทบาทลง

จะเห็นได้ว่าการเลือกใช้รูปแบบการผสมวิธีแบบใดขึ้นอยู่กับกรอบการออกแบบการวิจัยของผู้วิจัยเอง โดยพิจารณาความเหมาะสมของเรื่องที่วิจัยว่าควรจะใช้วิธีเชิงปริมาณหรือวิธีการเชิงคุณภาพ ในขั้นตอนใดเพื่อให้ได้คำตอบการวิจัยที่สมบูรณ์ที่สุด

6. ขั้นตอนการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed methods research process)

การวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed methods research) ประกอบด้วยขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การกำหนดคำถามการวิจัย ผู้วิจัยอาจจะตั้งคำถามการวิจัยเพียงหนึ่งคำถามซึ่งมีลักษณะที่เป็นทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ หรือจะตั้งคำถามการวิจัยหลายคำถามซึ่งอาจจะแยกเป็นคำถามเชิงปริมาณและคำถามเชิงคุณภาพ

ขั้นตอนที่ 2 การกำหนดวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผู้วิจัยสามารถตั้งวัตถุประสงค์ของการศึกษาไว้ข้อเดียวหรือหลายข้อ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับคำถามการวิจัย

ขั้นตอนที่ 3 การเลือกระเบียบวิธีในการวิจัย ผู้วิจัยต้องพิจารณาเลือกรูปแบบการวิจัยที่เหมาะสมที่สุดสำหรับการตอบคำถามการวิจัย ให้ถูกต้อง แม่นยำ น่าเชื่อถือ และมีความเป็นไปได้ในการปฏิบัติงานวิจัย โดยคำนึงถึงองค์ประกอบที่สำคัญ ได้แก่ เวลาที่เหมาะสม การให้ค่าน้ำหนักของข้อมูลเชิงปริมาณหรือคุณภาพ การผสมผสานวิธีการ ความลึกซึ้งในทฤษฎีหรือวิธีการเปลี่ยนแปลงไป

ขั้นตอนที่ 4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นตอนที่ 5 การวิเคราะห์ข้อมูล

ขั้นตอนที่ 6 การตีความหรือแปลผลข้อมูล

ขั้นตอนที่ 7 การกระทำข้อมูลให้ถูกต้อง

ขั้นตอนที่ 8 การสรุปผลและการจัดทำรายงานการวิจัย

7. ข้อจำกัดในการใช้วิธีการวิจัยแบบผสมวิธี

ในทางปฏิบัติ พบว่าการวิจัยแบบผสมวิธีมีข้อพึงระวังและมีข้อจำกัดบางประการ คือ วิธีการวิจัยเชิงปริมาณนั้นเป็นวิธีการที่เข้มงวด เป็นระบบและเป็นแบบแผน ส่วนวิจัยเชิงคุณภาพนั้นเป็นวิธีการที่แบบเนียบน ละเอียดอ่อน และยืดหยุ่น เมื่อนำวิธีทั้งสองมาใช้ในการวิจัยเรื่องเดียวกันจะต้องใช้ให้เหมาะสม อย่าปล่อยให้ความรู้สึกนึกคิดเชิงคุณภาพไปผ่อนคลายความเข้มงวดและความเป็นแบบแผนของวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ ในขณะเดียวกันก็อย่าปล่อยให้ความรู้สึกนึกคิดเชิงปริมาณมีอิทธิพลทำให้วิธีการเชิงคุณภาพกลายเป็นการสำรวจหาข้อมูลเพิ่มเติมอย่างฉาบฉวย ซึ่งจะเป็นผล ทำให้คุณภาพของงานวิจัยชิ้นนั้นลดลง

นอกจากนี้ยังพบว่า งานวิจัยแบบผสมวิธีมีข้อจำกัดที่สำคัญ คือ 1) นักวิจัยโดยเฉพาะหัวหน้าโครงการวิจัยต้องมีความรู้และประสบการณ์ในการทำวิจัยทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพคนที่ถูกต้องตามหลักวิธี ไม่เช่นนั้นจะได้งานวิจัยที่ไม่เข้มแข็งเท่าที่ควร 2) ในการวิจัยแบบผสมวิธีจะต้องใช้เวลาและทรัพยากรในการเก็บและวิเคราะห์ข้อมูลปริมาณมากกว่าการทำวิจัยเชิงเดี่ยว ดังนั้นโครงการที่ถูกจำกัดด้วยเวลาและงบประมาณจึงไม่สามารถใช้กลยุทธ์โดยวิธีผสมวิธีได้ ยกเว้นเป็นข้อมูลเสริมบางส่วน 3) อาจมีการใช้การวิจัยแบบผสมวิธีตามสมัยนิยม โดยเป็นการใช้แบบผิดๆ ตามที่ตนเข้าใจหรือใช้โดยมั่วๆ เช่น นักวิจัยเชิงปริมาณเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์แบบผิวเผิน หรือนักวิจัยเชิงคุณภาพคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยการสุ่มตามหลักสถิติโดยไม่พิจารณาหลักเกณฑ์ที่เหมาะสม เป็นต้น

วิธีวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed methods research) เป็นวิธีการวิจัยที่นำเทคนิควิธีการวิจัยเชิงปริมาณและเทคนิควิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ มาผสมผสานกันในการทำวิจัยเรื่องเดียวกัน เพื่อที่จะตอบคำถามการวิจัยได้สมบูรณ์ขึ้นกว่าในอดีต มีพื้นฐานแนวคิดจากการหลอมรวมปรัชญาของกลุ่มปฏิฐานนิยมและกลุ่มปรากฏการณ์นิยมเข้าด้วยกัน อาจเรียกว่า เป็นกลุ่มแนวคิดของกลุ่มปฏิบัตินิยม (Pragmatist) ซึ่งมีความเชื่อว่าการยอมรับธรรมชาติของความจริงนั้น มีทั้งสองแบบตามแนวคิดของนักปรัชญาทั้งสองกลุ่ม

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยในประเทศ

บุญน้อม ภาลิวศ์ (2539 : 139-140) ได้ศึกษาปัญหาการปฏิบัติงานวิชาการของวิทยาลัยเทคนิค สังกัดกองวิทยาลัยเทคนิค กรมอาชีวศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผลการศึกษาพบว่า

1. หัวหน้าฝ่ายวิชาการเห็นว่ามีปัญหาอยู่ในระดับมาก
2. การปฏิบัติงานวิชาการของวิทยาลัยเทคนิคที่จัดการเรียนการสอนต่างประเภทวิชา กัน มีปัญหาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
3. การปฏิบัติงานวิชาการของวิทยาลัยเทคนิคตามทัศนะของผู้บริหาร หัวหน้าคณะ หัวหน้าแผนกงาน และหัวหน้างานในฝ่ายวิชาการ พบว่า มีปัญหาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
4. พบปฏิสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ระหว่างประเภทวิชาที่จัดการเรียนการสอน กับตำแหน่งหน้าที่เกี่ยวกับระดับปัญหาการปฏิบัติงานวิชาการของ

วิทยาลัยเทคนิค สังกัดกองวิทยาลัยเทคนิค กรมอาชีวศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

บุญฤตา บุราณ (2542 : 102-103) ได้ศึกษาปัญหาการปฏิบัติงานวิชาการในโรงเรียน
ประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดชัยภูมิ ผลการศึกษาพบว่า

1. ผู้บริหารและครูวิชาการ มีความคิดเห็นว่าปัญหาการปฏิบัติงานวิชาการโดย
ภาพรวมและเป็นรายด้าน 3 ด้าน คือ ด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ ด้านการเรียน
การสอน และด้านการวัดผลประเมินผล แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
โดยผู้บริหารมีความคิดเห็นว่ามีปัญหามากกว่าครูวิชาการ

2. ครู-อาจารย์ในโรงเรียนขนาดต่างกัน มีปัญหาโดยรวมและเป็นรายด้าน 7 ด้าน
แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยครู-อาจารย์ในโรงเรียนขนาดเล็ก และขนาด
กลางมีปัญหามากกว่า ครู-อาจารย์ในโรงเรียนขนาดใหญ่ ยกเว้นด้านการวัดผลและประเมินผล
ครู-อาจารย์ในโรงเรียนขนาดเล็กมีปัญหามากกว่า ครู-อาจารย์ในโรงเรียนขนาดกลางและใหญ่
และครู-อาจารย์ในโรงเรียนขนาดกลางมีปัญหามากกว่าครู-อาจารย์ในโรงเรียนขนาดใหญ่

3. ไม่มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างสถานภาพกับขนาดของโรงเรียน ที่ส่งผลต่อ
การปฏิบัติงานวิชาการ ทั้งโดยภาพรวมและรายด้าน 7 ด้าน

อุทัย ภาวะเวช (2546 : 101-103) ได้ศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารงานวิชาการใน
โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี ที่มีบุคลากรครบและ
ไม่ครบตามเกณฑ์อัตรากำลังข้าราชการครู สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ
ผลการวิจัยพบว่า

1. โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี
ที่มีบุคลากรครบและไม่ครบตามเกณฑ์อัตรากำลังข้าราชการครู มีสภาพการบริหารงานโดยภาพ
รวมอยู่ในระดับปานกลาง

2. โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี
ที่มีบุคลากรครบและไม่ครบตามเกณฑ์อัตรากำลังข้าราชการครู มีปัญหาการบริหารงานโดยภาพ
รวมอยู่ในระดับปานกลาง

3. ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอน มีความคิดเห็นต่อสภาพการบริหารงานวิชาการ
โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และรายด้าน คือ ด้านวัสดุประกอบ
หลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน ด้านการวัดและประเมินผล ด้านการนิเทศภายใน และด้านการ
อบรมประชุมทางวิชาการ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ .01

4. ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอน มีความคิดเห็นต่อปัญหาการบริหารงาน
วิชาการ ด้านการเรียนการสอนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แต่มีความคิดเห็น

ต่อปัญหาการบริหารงานวิชาการ โดยภาพรวมและด้านอื่น ๆ ไม่แตกต่างกัน

5. ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอน ที่ปฏิบัติหน้าที่อยู่ในโรงเรียนที่มีลักษณะต่างกันมีความคิดเห็นต่อสภาพการบริหารงานวิชาการ โดยภาพรวมและรายด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

6. ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอน ที่ปฏิบัติหน้าที่อยู่ในโรงเรียนที่มีลักษณะต่างกันมีความคิดเห็นต่อปัญหาการบริหารงานวิชาการ โดยภาพรวมและรายด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จุไรลักษณ์ โกมล (2548 : 127-129) ได้ศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสิงห์บุรี ผลการวิจัย พบว่า

1. สภาพการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสิงห์บุรี โดยรวมและด้านการบริหารหลักสูตร ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการนิเทศภายใน ด้านการประเมินผลการศึกษา ด้านการประกันคุณภาพการศึกษา และด้านการวิจัยในชั้นเรียน อยู่ในระดับมาก

2. ปัญหาการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสิงห์บุรี โดยรวมและด้านการบริหารหลักสูตร ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการนิเทศภายใน ด้านการประเมินผลการศึกษา ด้านการประกันคุณภาพการศึกษา และด้านการวิจัยในชั้นเรียน อยู่ในระดับปานกลาง

3. เปรียบเทียบสภาพการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสิงห์บุรี จำแนกตามเพศ ตำแหน่ง ประสบการณ์การทำงาน ในตำแหน่งปัจจุบัน และโดยรวมและด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการนิเทศภายใน ด้านการประเมินผลการศึกษา ด้านการประกันคุณภาพการศึกษา และด้านการวิจัยในชั้นเรียน ไม่แตกต่างกัน ส่วนเขตที่ตั้งโรงเรียนโดยรวมไม่แตกต่างกัน ยกเว้นด้านการประเมินผลการศึกษา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และขนาดของสถานศึกษา โดยรวมและด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการนิเทศภายใน ด้านการประเมินผลการศึกษา ด้านการประกันคุณภาพการศึกษา และด้านการวิจัยในชั้นเรียน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยสถานศึกษาขนาดเล็กมีสภาพการบริหารงานวิชาการน้อยกว่าสถานศึกษาขนาดกลางและสถานศึกษาขนาดใหญ่

4. เปรียบเทียบปัญหาการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสิงห์บุรี จำแนกตามเพศ ตำแหน่ง ประสบการณ์การทำงาน ในตำแหน่งปัจจุบัน โดยรวมและด้านการบริหารหลักสูตร ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้าน

การนิเทศภายใน ด้านการประเมินผลการศึกษา ด้านการประกันคุณภาพการศึกษา และด้านการวิจัยในชั้นเรียน ไม่แตกต่างกัน ส่วนเขตที่ตั้งและขนาดของสถานศึกษา โดยรวมและด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการนิเทศภายใน ด้านการประเมินผลการศึกษา ด้านการประกันคุณภาพการศึกษา และด้านการวิจัยในชั้นเรียน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยสถานศึกษาขนาดเล็กมีปัญหาการบริหารงานวิชาการมากกว่าสถานศึกษาขนาดใหญ่

ณรงค์ สุวรรณรินทร์ (2549 : 123-124) ได้ศึกษาปัญหาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดหนองคาย ผลการวิจัยพบว่า

1. ระดับปัญหาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ช่วงชั้นที่ 4 ในจังหวัดหนองคาย โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ผู้บริหารสถานศึกษาในภาพรวมทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง ในภาพรวมรายด้านอยู่ในระดับน้อยถึงปานกลาง ส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง

2. ผลการเปรียบเทียบระดับปัญหาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ช่วงชั้นที่ 4 ในจังหวัดหนองคาย ในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน พบว่าระดับปัญหาการบริหารงานวิชาการโดยรวมไม่แตกต่างกัน

ศุภมิตร นามทอง (2552 : 193 - 195) ได้ศึกษาปัญหาการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนขนาดเล็ก ตามความคิดเห็นของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่มหาสารคาม เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า

1. ปัญหาการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนขนาดเล็ก ตามความคิดเห็นของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่มหาสารคาม เขต 1 โดยรวมและรายด้านทุกด้าน อยู่ในระดับมากที่สุด เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก คือ ด้านการแนะแนว ด้านการจัดทำระเบียบและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานด้านวิชาการของสถานศึกษา ด้านพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ด้านการวัดผลประเมินผลและดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน ด้านการนิเทศการศึกษา ด้านการส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว องค์กรหน่วยงาน และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา

2. ผลการเปรียบเทียบระดับปัญหาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็ก ตามความคิดเห็นของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่มหาสารคาม เขต 1 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีความคิดเห็นต่อปัญหาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่มหาสารคาม เขต 1 โดยรวมและรายด้าน 13 ด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อทดสอบรายคู่ พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษา และครู มีความคิดเห็นแตกต่างจากคณะกรรมการ

สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนผู้บริหารและครูมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน

3. ผลการวิเคราะห์ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็ก พบว่า ด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ควรจัดทำสื่อการเรียนให้เหมาะสมและตรงตามความต้องการของผู้เรียน รองลงมา คือ ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา ควรส่งเสริมให้ครูจัดทำกรวิจัยในสถานศึกษา แล้วควรนำผลการวิจัยมาพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอน และด้านการคัดเลือกหนังสือและแบบเรียนในสถานศึกษา ควรคัดเลือกหนังสือที่เหมาะสมและสอดคล้องกันหลักสูตร

2. งานวิจัยต่างประเทศ

เบคเกอร์ (Becker. 1971 : 42-43) ได้ศึกษาปัญหาการบริหารงานในโรงเรียนประถมศึกษา พบว่า เกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการนั้น ครูใหญ่มีปัญหาในเรื่องการจัดบุคลากรสำหรับงานต่าง ๆ มากที่สุด และมีปัญหาเรื่องการเงินการศึกษารองลงไปและมีปัญหาน้อยที่สุดเกี่ยวกับการวัดผลการศึกษา

แมคแคธี (McCarthy. 1971 : 705-A) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับบทบาทการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในรัฐนิวเจอร์ซีย์ จากกลุ่มตัวอย่างได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน ผู้ช่วยผู้บริหารโรงเรียน และครูวิชาการ พบว่า กลุ่มครูที่มีความคิดเห็นไม่สอดคล้องกับผู้บริหารและผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายวิชาการ เกี่ยวกับบทบาทในการปฏิบัติงานด้านวิชาการเรื่องการสังเกตการสอนการวัดผลและประเมินผลการจัดตั้งคณะกรรมการบริหารด้านวิชาการและการตัดสินใจของโรงเรียนควรมีบทบาท มีความรับผิดชอบ และบริหารงานวิชาการให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด

เมททอกซ์ (Mattox. 1987 : 6061-A) ศึกษาความต้องการในการปฏิบัติงานของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาในรัฐอิลลินอยส์ พบว่า ความต้องการที่อยู่ในระดับมาก คือ ความต้องการที่จะมีความสามารถในการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการนิเทศและการประเมินผลตลอดจนความต้องการปรับปรุงการจัดการเรียนการสอน และการพัฒนาหลักสูตร

กัลลอน (Kallon. 1997 : 2004-A) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการปฏิรูปการศึกษาในเมืองเซียร์รา ลีออน (Sierra Leone) ซึ่งทำตามโครงการระดับชาติ เพื่อเผยแพร่หลักสูตรประถมศึกษาเชิงนวัตกรรมที่ดำเนินการปรับให้สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น โดยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล 3 แบบ คือ ศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการปฏิรูปการศึกษาตลอดจนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญของยูเนสโก และสหประชาชาติ การสัมภาษณ์สมาชิกผู้นำ ครู-อาจารย์ นิสิตนักศึกษา และผู้เกี่ยวข้อง และสังเกตการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและการประชุมสัมมนา ผลการศึกษา

ครั้งนี้ ยืนยันถึงความก้าวหน้าอย่างชัดเจนของความพยายามของการใช้หลักสูตรที่สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและวัฒนธรรมของท้องถิ่นนอกจากนี้ยังสะท้อนให้เห็นนวัตกรรมของโครงการดังกล่าว เป็นผลมาจากความจริงจังของรัฐบาล ความช่วยเหลือจากเอกชน

เวฟเวอร์ (Weaver, 1997 : 90-A) ได้ศึกษาเจตคติของครูที่มีต่อกฎหมายปฏิรูปการศึกษาสำหรับเด็กก่อนวัยเรียน อายุ 5-8 ปี ของรัฐเคนตักกี และเพื่อศึกษาการนำกฎหมายนำไปใช้จริงในโรงเรียน โดยกฎหมายระบุให้จัดการศึกษาแก่เด็ก อายุ 5-8 ปี โดยไม่มีการแบ่งชั้นเรียน และกำหนดคุณลักษณะที่ต้องปฏิรูปไว้ 7 ประการ คือ จัดกิจกรรมที่เน้นการพัฒนาการของผู้เรียน การจัดกลุ่มที่เน้นความหลากหลาย การจัดกิจกรรมที่เน้นความก้าวหน้าของนักเรียน การประเมินตามสภาพที่เป็นจริง การรายงานผลการเรียนเชิงคุณภาพ การทำงานร่วมกันของบุคลากร การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองโดยสอบถามครูประถมศึกษาศึกษา 786 คน ได้แบบสอบถามกลับคืน 471 ฉบับ ผลการศึกษาพบว่า ครูมีเจตคติเห็นด้วยอย่างยิ่งเรียงลำดับความสำคัญจากมากไปหาน้อย 3 ประการ คือ การจัดกิจกรรมที่เน้นพัฒนาการของผู้เรียน การทำงานร่วมกันของบุคลากร การประเมินตามสภาพที่เป็นจริง และการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง และอีก 2 ด้านที่เหลือ มีเจตคติเห็นด้วยน้อย คือ การจัดกลุ่มที่เน้นความหลากหลายและการรายงานผลการเรียนเชิงคุณภาพ นอกจากนี้ครูมีการนำคุณลักษณะการปฏิรูปไปใช้มากที่สุด เพราะปฏิบัติได้ง่าย คือ การจัดกิจกรรมที่เน้นพัฒนาการของผู้เรียน และการประเมินผลตามสภาพที่เป็นจริง ส่วนคุณลักษณะการปฏิรูปที่ปฏิบัติได้ยาก คือ กิจกรรมในกลุ่มที่เน้นความหลากหลาย

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า ในสถานศึกษามีปัญหาในการปฏิบัติงานวิชาการในระดับมาก เช่น บุญน้อม ผาลิงส์ (2539 : 139-140) ได้ศึกษาปัญหาการปฏิบัติงานวิชาการของวิทยาลัยเทคนิค สังกัดกองวิทยาลัยเทคนิค กรมอาชีวศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผลการศึกษา พบว่า หัวหน้าฝ่ายวิชาการเห็นว่าปัญหาการปฏิบัติงานวิชาการอยู่ในระดับมาก และ บุญเถา นุราณ (2542 : 102-103) ได้ศึกษาพบว่า ผู้บริหารและครูวิชาการ มีความคิดเห็นว่ามีปัญหาการปฏิบัติงานวิชาการโดยภาพรวมและเป็นรายด้าน 3 ด้าน คือ ด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ ด้านการเรียนการสอน และด้านการวัดผลประเมินผล แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยผู้บริหารมีความคิดเห็นว่ามีปัญหามากกว่าครูวิชาการ อุทัย ภาวะเวช (2546 : 101-103) ได้ศึกษาพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอน ที่ปฏิบัติหน้าที่อยู่ในโรงเรียนที่มีลักษณะต่างกันมีความคิดเห็นต่อปัญหาการบริหารงานวิชาการ โดยภาพรวมและรายด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จูไรต์กษณ์ โกมล (2548 : 127-129) ได้ศึกษาพบว่าเขตที่ตั้งและขนาดของสถานศึกษา โดยรวมและด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการนิเทศภายใน ด้านการประเมินผลการศึกษา ด้านการประกันคุณภาพการศึกษา และด้านการวิจัยในชั้นเรียน

แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยสถานศึกษาขนาดเล็กมีปัญหาการบริหารงานวิชาการมากกว่าสถานศึกษาขนาดใหญ่ ฅรรงค์ สุวรรณรินทร์ (2549 : 123-124) ได้ศึกษาปัญหาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดหนองคาย ผลการวิจัยพบว่า ระดับปัญหาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ช่วงชั้นที่ 4 ในจังหวัดหนองคาย โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ผู้บริหารสถานศึกษาในภาพรวมทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง ในภาพรวมรายด้านส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลางและผลการเปรียบเทียบระดับปัญหาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ช่วงชั้นที่ 4 ในจังหวัดหนองคาย ในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน พบว่า ระดับปัญหาการบริหารงานวิชาการโดยรวมไม่แตกต่างกัน ศุภมิตร นาคมทอง (2552 : 193 - 195) ได้ศึกษาพบว่า โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก คือ ด้านการแนะแนว ด้านการจัดทำระเบียบและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานด้านวิชาการของสถานศึกษา ด้านพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ด้านการวัดผลประเมินผลและดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน ด้านการนิเทศการศึกษา ด้านการส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงาน และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา